RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren. N:o 10.

Fredagen den 25 februari.

Kl. 1/2 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

§ 2.

Vid föredragning till en början af Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet bordlagda proposition med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta, begärdes ordet af

Herr Ohlsson i Vexiö, som yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att Riksdagen ville för behandlingen af ifrågavarande proposition tillsätta ett särskildt utskott, bestående af sju ledamöter från hvarje kammare, samt att denna kammare ville för sin del utse lika många suppleanter.

Herr talmannen lät härefter uppläsa ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 85, utvisande, att Första Kammaren för sin del beslutit, att för behandling af Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda proposition skulle tillsättas ett särskildt utskott, bestående af sju ledamöter från hvardera kammaren, samt inbjudit Andra Kammaren att i detta beslut förena sig med Första Kammaren.

Härefter lemnades ordet till

Herr Bergström, som anförde: Herr talman! I det yttrande till statsrådsprotokollet, som åtföljer den nu föredragna propositionen, heter det, att Kongl. Maj:ts förslag i flera hänseenden eger företräde framför det äldre förslaget af år 1895; men chefen för kongl. civildepartementet anser sig dock böra på samma gång göra det erkännande, att det nya förslaget, jemfördt med det

äldre, i tvenne afseenden innebär en minskning af försäkringens effektivitet eller, med andra ord, en betydande försämring.

De tvenne punkter, i hvilka detta erkännande göres, gälla, dels att af den nuvarande generationen endast de skulle medtagas i den obligatoriska försäkringen, som vid lagens trädande i kraft ännu ej fylt 30 år, och dels att enligt det nya förslaget pension under inga förhållanden skulle utfalla förrän efter fylda 50 år — äfven om den försäkrade blir fullkomligt oförmögen att arbeta och derigenom försörja sig och de sina. Jag har nyss kallat dessa båda försämringar »betydliga»; och jag torde nog, om jag velat, kunnat med skäl använda ett starkare uttryck.

Hvad innebära nämligen dessa båda nu anförda bestämmelser? Hvilka verkningar komma de att i förening medföra? Jo, de komma, såsom chefen för civildepartementet sjelf vidgår, att leda dertill, att de med försäkringen afsedda verkningarne först efter 20 år kunna *börja* framträda; de innebära ytterligare, att våra arbetare i åldern 30—40 år, som nu i så lång tid väntat på den utlofvade arbetareförsäkringen, se de, låt vara måttliga, förmåner, som 1895 års förslag stälde för dem i utsigt, försvinna. Man skulle snarare ha väntat, att Kongl. Maj:t i detta sitt förslag sökt taga med en något större del af den nuvarande generationen i stället för att ytterligare utesluta en del; ty i den rigtningen gingo verkligen uttalandena vid 1895 års riksdag.

Men värst af allt är dock, enligt min mening, den bestämmelsen i det nya förslaget, att pension ej skall utgå förrän efter fylda 50 år, äfven om invaliditet inträffar tidigare. Chefen för civildepartementet vill fylla denna betänkliga lucka i det framlagda förslaget medelst ett förslag om arbetsgifvares ansvarspligt vid olycksfall i arbete. Ja, vi ha ännu ej sett detta förslag; men hvad innebär i allt fall ett dylikt förslag för hugnad för den massa af arbetare, som — redan före 50 års ålder — i sitt arbete ådraga sig en sjuklighet, som, den må nu anses som yrkessjukdom eller ej, sätter dem ur stånd att försörja sig och sin familj? De få gå och vänta på, i bästa fall, döden i stället för pension.

Det var dock en rigtigare princip, som i detta afseende uttalades af den föregående chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll, då han vid framläggandet af 1896 års förslag gaf sitt erkännande åt den »i hufvudsak rigtiga» principen om beredande af pension vid hvarje slag af invaliditet eller varaktig oförmåga till arbete, vare sig den härrörde af olycksfall, sjukdom eller ålderdom. Och herr statsrådet Groll satte icke, som här i det framlagda förslaget skett, någon begynnelsegräns vid 50 år. Om man ser på de uti första arbetareförsäkringskomiténs betänkande meddelade lifslängdstabeller för arbetare inom en del af våra yrken, så är det verkligen ingenting af synnerligt värde, som för dem ställes i utsigt, när man på detta sätt vill för dem draga en begynnelsegräns vid 50 år för pensionernas utbetalande. Men det är klart att, om man skulle vilja — såsom mig synes

med allt skäl och rätt — flytta in dem i pensioneringen, derest de skulle drabbas af yrkessjukdom eller annan nedbrytande sjuklighet före 50 år, pensionsbeloppet åt dem bör beräknas och utmätas på något annat sätt och enligt andra grunder än enligt § 15 i det nu föreliggande förslaget.

Herr talman! Detta förslag, som nu föreligger, lemnar nog rum för en mängd andra anmärkningar. Jag har blott velat erinra om och stryka under ett par punkter, i hvilka i hvarje fall enligt mitt förmenande en rättelse måste ske för att detta förslag skulle kunna bli i någon mån antagligt. Skulle jag tillåta mig att uttala ett allmänt omdöme om detta förslag, så måste detta ty värr bli det, att förslaget — med erkännande af en eller annan rätt anmärkningsvärd detaljförbättring — är ett lappverk, i hvilket det är svårt att spåra några verkligt ledande grundtankar. 1895 års Riksdag genom sin riksdagsskrifvelse till Konungen och det särskilda arbetarförsäkringsutskottet vid nämnda riksdag genom sitt betänkande bära nog en rätt dryg andel af skulden härför. Det var nog ett fullt berättigadt omdöme af statsrådet Groll, då han här i Andra Kammaren den 27 april 1895 yttrade, att det föreföll nästan, som om det särskilda utskottet famlat hit och dit och egentligen icke vetat, hvad det ville. Det vore väl, om Riksdagen nu lyckades att af lappverket göra något helt, men om så ej blir fallet, om detta nu framlagda förslag liksom dess föregångare är dömdt till döden, så vill jag uttala den önskan, att det utskott, som vid denna riksdag skall behandla förslaget, åtminstone måtte sätta Riksdagen i tillfälle att enas om några hufvudpunkter, till anvisning för Kongl. Maj:t vid utarbetandet af ett nytt förslag.

Om jag än icke har kunnat gifva det framkomna förslaget mitt erkännande, så anser jag dock — det vill jag till sist förklara — att man har skäl att vara regeringen och särskildt chefen för civildepartementet tacksam för att denna vigtiga fråga å nyo bragts å bane. Det är verkligen på tiden, att någonting göres äfven för de breda lagren i vårt samhälle. Det är icke endast med hänsyn till dessas berättigade fordran att komma till någon medbestämmanderätt i landets vigtigaste angelägenheter, som vi stå i sista linien bland Europas stater; vi stå der äfven, när det gäller den menskliga omvårdnad, som vi äro dessa lager skyldiga i ålderdomens, olyckans och nödens dagar. Detta århundrade borde, mine herrar, icke få gå till ända, utan att svenska staten här fullgjort sin skyldighet.

Jag anhåller, herr talman, att detta mitt yttrande må få åtföljа propositionen till det utskott, som får att behandla detta ärende.

Vidare yttrades icke. Med antagande af Första Kammarens ofvanberörda inbjudan biföll kammaren det af herr Ohlsson i enahanda afseende framstälda förslag.

På hemställan af herr talmannen beslöt kammaren vidare att nästa onsdag den 2 instundande mars företaga val af sju leda-

möter och lika många suppleanter i det af Riksdagen sålunda beslutade särskilda utskottet n:o 2.

Härefter hänvisades till nämnda utskott Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition tillika med det af herr Bergström i anledning af densamma afgifna yttrande.

§ 3.

Föredrogs vidare och öfverlemnades till behandling af lagutskottet Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och till lag om renmärken.

Till statsutskottet hänvisades nedannämnda kongl. propositioner:

angående afskrifning af den från viss jord inom Skåne m. fl. provinser utgående kyrkotionden,

angående upphörande af den i Skåne, Halland och Blekinge utgående helgonskyld,

angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld,

angående jordafsöndring från förra majorsbostället 6 mantal Gudhem n:is 1—9 i Gudhems socken och Gudhems härad af Skaraborgs län för utvidgning af Gudhems församlings kyrkogård, och

angående afsöndring från länsmansbostället 1/2 mantal Stenum n:o 3 Stommen i Stenums socken och Walle härad af Skaraborgs län.

§ 4.

Herr *C. Wallis' m. fl.* i senaste sammanträdet aflemnade motion, n:o 214, som härefter föredrogs, beslöt kammaren hänvisa till kammarens tillfälliga utskott n:o 4.

§ 5.

Föredrogs och bordlades för andra gången bevillningsutskottets betänkande n:o 6.

§ 6.

Herr vice talmannen *Swartling* erhöll ordet och yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att statsutskottets utlåtande n:o 7 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel måtte å föredragningslistan för morgondagens sammanträde sättas främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Till den af herr vice talmannen sålunda gjorda hemställan lemnade kammaren sitt bifall.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

Riksdagens revisorers berättelse om den år 1897 af dem verkstälda granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1896; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden

n:o 6, i anledning af väckta och till utskottet remitterade motioner med förslag om ändrade bestämmelser angående barn, som döpas i okända föräldrars namn, och

n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förbud mot försäljning eller spridning af i lungsot (tuberkulos) afliden persons tillhörigheter, innan smittrening (desinfektion) deraf verkstälts.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr friherre *W. von Schwerin* under 6 dagar från och med den 26 dennes, och

herr *C. E. Johansson* i Berga under 8 dagar från och med den 1 instundande mars.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Lördagen den 26 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 dennes.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *E. von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen i fråga om vilkoren för tillgodonjutande af Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernvägsaktiebolag beviljade låneförmåner.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 3.

Afgåfvos nya motioner af:

herr *C. Lindhagen*, n:o 215, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och till lag om renmärken, och

herrar *A. J. Ericson* i Ransta och *L. P. Mallmin*, n:o 216, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående ändrade föreskrifter till förekommande och hämmande af smittosamma husdjurssjukdomar.

Äfven dessa motioner begärdes på bordet och bordlades.

§ 4.

Till kammaren hade inkommit följande två sjukbetyg, som upplästes:

1:o) att brukspatron G. F. Berndes lider af lungkatarr och på den grund för närvarande bör hålla sig på sina rum, intygas på heder och samvete.

Stockholm 26 febr. 1898.

L. Remahl,
leg. läkare.

och 2:o) att ledamoten af Riksdagen Andra Kammare pastor L. Dahlstedt lider af katarr i de öfre luftvägarne samt sannolikt sviter efter influensa och till följd häraf är under den närmaste tiden förhindrad att bevista Riksdagens förhandlingar, intygas.

Stockholm den 26 februari 1898.

T. Hwass.
Legitimerad läkare.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Riksdagens år 1897 församlade revisorers berättelse om den af dem verkstälda granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1896.

§ 6.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 6 och 7.

§ 7.

Jemlikt förut fattadt beslut företogs nu till behandling statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Ang. inrättande af ytterligare en landskanslist- och en landskontoristtjenst vid länsstyrelsen i Jemtlands län.

I *punkten 1* hemstälde utskottet:

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, måtte medgifva, att vid länsstyrelsen i Jemtlands län inrättas ytterligare en landskanslist- och en landskontoristtjenst, hvardera med en aflöning af 1,200 kronor, deraf 700 kronor lön och 500 kronor tjenstgöringspenningar, med rätt för innehafvarne af nämnda tjenster till ålderstillägg i likhet med öfrige landskanslister och landskontorister.

Häremot hade reservation afgifvits af herrar *Pehrson* i Törneryd, *Andersson* i Nöbbelöf, *Ersson* i Vestlandaholm, *von Friesen*, *Persson* i Stallerhult, *Erickson* i Bjersby, *Kihlberg*, *Larsson* i Mörtlösa, *Månsson*, *Sjö*, *Nylander* och *Norberg*, hvilka hemstält, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr von Friesen: Herr talman! Som kammaren behagade finna, hafva herr Pehr Pehrson m. fl. ledamöter af statsutskottet från denna kammare vid denna punkt fogat en reservation. Under hänvisning till densamma skall jag be att få yrka afslag å Kongl. Maj:ts framställning i denna del.

Herr Kardell: Herr talman! Mine herrar! Det är gifvet, att sparsamhet i allmänhet är en dygd; men det kan också hända, att sparsamheten går för långt, och då slår den lätt öfver till sin motsats. Detta synes mig vara förhållandet med den uppfattning, som hyses af reservanterna i den fråga, som här föreligger, ty jag anser, att Kongl. Maj:t härvidlag haft fullt fog för sitt för-

Ang. inrättande af ytterligare en landskanslist- och en landskontoristtjenst vid länsstyrelsen i Jemtlands län. (Forts.)

slag. Jag ber att få erinra er, mine herrar, att år 1878 genomfördes en ny lönereglering för landsstatens tjenstemän. I denna bestämdes, att vid länsstyrelserna i samtliga rikets län skulle anställas två ordinarie landskanslister och två ordinarie landskontorister, med undantag allenast för Gotlands län och Jemtlands län, der man anstälde blott en landskanslist och en landskontorist. Jag vill nu visst icke sätta i fråga, att icke denna anordning var betingad af *då* rådande förhållanden, men *nu* äro förhållandena helt annorlunda. Jemtland år 1898 är någonting helt annat än Jemtland år 1878. År 1881 öppnades nemligen tvärbanan genom Jemtland, och med denna händelse inträdde en ny period i detta lands historia. Nytt lif och ny rörelse uppkom, många personer inflyttade från andra håll, en mängd nya odlingsföretag påbörjades, nya vägar anlades, nya kommuner uppkommo; och de fall, der Konungens befallningshafvandes mellankomst behöfdes, blefvo allt flere och flere. Sålunda hafva vi omsider kommit derhän, att — såsom i den kongl. propositionen utvecklas — befolkningen i Jemtlands län för närvarande är större, än den år 1878 var i Vesterbottens och Norrbottens län, hvilka då fingo full uppsättning af landsstatstjenstemän, äfvensom att t. ex. antalet mål, som under år 1896 handlades af Konungens befallningshafvande i Jemtlands län, var större än i tio andra af rikets län. De mål, som förekomma, äro också ofta af en mycket svårlöst och invecklad beskaffenhet. Det fins en hel mängd dylika mål, t. ex. besvär öfver kommunal- och kyrkostämmobeslut, vägdelningar, exekutiva auktioner och fördelningar af köpeskillingen vid sådana, qvarstadsfrågor, fattigvårdsmål m. m. Af allt detta följer, att under för handen varande förhållanden ärendenas handläggning måste försiggå ganska långsamt, och häraf blir nu en gifven konseqvens, att parter, som ha mål anhängiga hos Konungens befallningshafvande, ofta få vänta flere månader, innan de bli afgjorda.

Nu säga reservanterna, att ett skäl mot bifall till Kongl. Maj:ts framställning skulle vara, att i Jemtlands län utgått mindre anslag till aflönande af extra biträden hos länsstyrelsen än i åtskilliga andra län. Detta kan nog vara sant, hvad några län beträffar, men å andra sidan ber jag att med stöd af ett kongl. bref af den 10 december 1897, hvaraf jag här har en afskrift, få erinra, att i flertalet af rikets län det anslag, som utbetalts till extra biträden hos länsstyrelserna, varit mindre än i Jemtlands län, der detta belopp utgör 4,600 kronor. I Stockholms, Upsala, Södermanlands, Jönköpings, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads och Hallands län samt vidare i Vermlands, Örebro, Vestmanlands, Kopparbergs, Gefleborgs, Vesterbottens och Norrbottens län — i alla dessa län utgår för ifrågavarande ändamål mindre anslag än i Jemtlands län. Vidare ber jag att få nämna, att länsstyrelsen förlidet år anhöll att för ändamålet få 900 kr. utöfver hvad som förut lemnats, eller 4,400 kr., men att endast 200 kr. beviljades, enär det icke fans mera penningar att tillgå. Behofvet var emellertid otvifvelaktigt större.

Ang. inrättande af ytterligare en landskanslist- och en landskontoristtjenst vid länsstyrelsen i Jemtlands län. (Forts.)

Vidare anföra reservanterna såsom skäl för sin åsigt det förhållandet, att folkmängden i Jemtlands län understiger folkmängden i hvarje af rikets öfriga län med undantag af Gotlands. Jag tror dock ej, att detta resonnement har någon betydelse. Först och främst är Jemtlands län många gånger större än Gotlands, och den större arealen af ett län medför naturligtvis också ökade göromål för länsstyrelsen. För det andra är befolkningen i Jemtlands län dubbelt så stor som på Gotland. Vidare utgår anslaget till extra biträden hos länsstyrelsen i Jemtlands län med 4,600 kr. och i Gotlands län med endast 300 kr., och jag har ej heller hört, att man der har begärt mera.

Jag vill nu tillägga ytterligare några ord angående arbetet vid länsstyrelsen i Jemtlands län. Vid landskansliet finnas tre e. o. tjenstemän, hvilka alla äro och måste vara jurister — detta på grund af ärendenas beskaffenhet. De äro aflönade med resp. 600 kr., 800 kr. och 1,000 kr. per år. Vid landskontoret är anställd en e. o. tjensteman, som också är jurist, med aflöning af 900 kr., och vidare ett oexamineradt biträde, hvarförutom stadsfogden i Östersund arbetar å landskontoret utan ersättning några timmar hvarje dag. Den dagliga arbetstiden är också ganska lång, med hänseende till det själsarbete, om hvilket här är fråga. På landskansliet är den minst 7 timmar, men ofta 8 à 9 timmar, och detta blott på tjensterummet, oberäknadt allt hemarbete. På landskontoret arbetar man mellan kl. 9 och 10 samt mellan kl. 11 och 3 alla dagar och dessutom på eftermiddagarne litet emellanåt, särskildt vid månadsskiftena. Göromålen äro således både invecklade och många.

Hvad nu de e. o. tjenstemännen beträffar, kan man icke länge räkna på dem. Det är vanligen unga, nyss examinerade jurister, som utan någon praktisk erfarenhet anställas vid länsstyrelsen. Genom 1 à 2 års tjenstgöring bruka de förvärfva den praktiska duglighet, som de behöfva för att reda sig, och hafva ofta utvecklat sig till dugande landsstatstjenstemän, men vid den tiden sluta de merendels, och länsstyrelsen måste då på nytt utbilda nya tjenstemän vid landsstaten. Att göromålens jemna gång måste lida af en sådan anordning, det kan ju hvarje menniska inse. Om nu ordinarie tjenstemän anställdes i stället, så skulle de visserligen icke få så stor aflöning, blott 1,200 kronor, men de hade dock den stora förmånen att vara ordinarie tjenstemän och att icke blifva utkastade på gatan vid inträffande sjukdom. Derför är det troligt, att de skulle stanna qvar längre och länsstyrelsen sålunda få göra sig till godo den erfarenhet, som de under de första åren förvärfvat. Här är för visso icke fråga om någon besparing för statsverket; det är tvärtom gifvet, att det sätt, hvarpå arbetet nu bedrifves der uppe i länsstyrelsen, i längden blir dyrbarare för staten, än om ordinarie tjenstemän skulle anställas.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Ang. inrättande af ytterligare en landskanslist- och en landskontoristtjenst vid länsstyrelsen i Jemtlands län. (Forts.)

Herrar *Bromée*, *Arhusiander* och *Nordin* i Hammerdal förenade sig med herr Kardell.

Herr von Friesen: Ja, mine herrar, det är ju klart, att, då Jemtlands län är det enda län utom Gotlands, som har blott en landskanslist och en landskontorist, detta skall sticka i ögonen på länsstyrelsen der uppe, och den skall naturligtvis vilja, att Jemtlands län så fort som möjligt skiljer sig från Gotlands län och blifver likställdt med de andra länen. Det är icke mycket vänligt emot Gotland å ena sidan, men å den andra är det mycket lätt förklarligt. Jag tror dock, att man nu, likasom alltid, då det är fråga om att tillskapa nya ordinarie tjenster, bör vara mycket försigtig. Det går nog an att, såsom den förste talaren gjorde, utmåla göromålen vid länsstyrelsen i Jemtlands län, men förhållandena böra väl jemföras med förhållandena på andra ställen, för att man der skall blifva öfvertygad om, att här ock verkligen förefinnes ett behof af nya ordinarie platsers tillskapande.

Uti reservationen har framhållits, att anslaget till extra biträden inom länsstyrelsen i Jemtland är mindre än i åtskilliga andra län. Deremot har nu den föregående talaren invändt, att nämnda länsstyrelse icke kunnat erhålla det anslag till extra biträden, som den har begärt. Det kongl. bref, som den föregående talaren citerat, innehåller emellertid ett yttrande af statskontoret, deri detta med afseende å Jemtlands län anför, att länsstyrelsen begärt för mycket. Annars brukar statskontoret vara ganska villigt att tillstyrka de särskilda länsstyrelsernas framställningar — så stor anspråkslöshet synes således icke hafva förefunnits hos länsstyrelsen i Jemtlands län.

Hvad för öfrigt beträffar behofvet af att sätta extra ordinarie tjenstemän på ordinarie stat, så förekomma dylika frågor ofta här i Riksdagen. Vanligen anföres såsom skäl för nya ordinarie platsers inrättande, att de extra ordinarie tjenstemännen få gå och vänta så länge, innan de blifva befordrade, och det tycker jag är ett rigtigt skäl. Men här anföres nu såsom skäl, att de extra ordinarie tjenstemännen så ofta lemna sina platser och således icke stanna qvar såsom extra ordinarie. Det skälet kan användas det också, men jag tror icke, att det skälet är så ömmande som det andra, hvilket vi få höra från postverket och andra håll, der det fins ett stort antal extra ordinarie tjenstemän.

Hvad än en gång beträffar anslaget till extra ordinarie tjenstemän, hvilket af den föregående talaren berördes, så förhåller sig dermed, såsom af reservationen framgår, att i icke mindre än sju län detta anslag är större än i Jemtlands län. Det har icke heller den föregående talaren bestridt. Han har blott uppvisat, att i de öfriga länen anslaget är mindre, men den slutsatsen kunde man också utan allt för stor konklusionsförmåga draga ur hvad reservanterna anfört. Jag anser derför detta icke vara något skäl emot reservationen. Anslaget till extra biträden hos länsstyrelsen i Jemtlands län är 4,600 kronor, men nu fins det der i länet

Ang. inrättande af ytterligare en landskanslist- och en landskontoristtjenst vid länsstyrelsen i Jemtlands län. (Forts.)

en extra länsnotarie — jag hörde icke den föregående talaren omnämna detta förhållande —, till hvilken aflöning utgår af dessa 4,600 kronor. En extra länsnotarie kan enligt en kongl. kungörelse af år 1879 åtnjuta 2,000 kronor i lön. Jag vet icke, om han har detta belopp i Jemtlands län, men om så vore, skulle det återstå 2,600 kronor till de öfriga extra ordinarie tjenstemännen. Tager jag nu Malmöhus län, så är motsvarande anslag der 8,800 kronor, och der fins också en extra länsnotarie. Drager jag bort 2,000 kronor för denne, så återstå här 6,800 kronor, och jemför man sedan de 2,600 kronorna i Jemtlands län med de 6,800 kronorna i Malmöhus län, så får man en helt annan föreställning om hvar behofvet är störst — i Malmöhus eller i Jemtlands län, hvarmed jag dock icke vill säga, att det i Malmöhus län fins något behof af att få nya ordinarie platser i länsstyrelsen. Om denna sak skall regleras, så bör det väl ske öfver hela linien och icke blott med afseende å behofvet i ett enda län.

Invånareantalet i Jemtland är 106,000 och i Göteborgs och Bohus län 318,000, men dock skulle, om den kongl. propositionen bifölles, antalet tjenstemän i länsstyrelsen blifva lika stort i Jemtland som i Göteborgs och Bohus län. Då har man talat om särskilda förhållanden i Jemtlands län. Men jag är öfvertygad, att, i fall det blefve fråga om att tillsätta nya ordinarie platser i t. ex. Göteborgs och Bohus län, man skulle rada upp en mängd egendomliga förhållanden, som skulle göra, att man der särskildt behöfde nya tjenstemän.

Jag tror, att reservanterna haft fullgoda skäl för sitt yrkande i reservationen, och jag ber att få vidhålla yrkandet om bifall till densamma.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Den föreliggande frågan hör visserligen icke till de stora frågorna. Den gäller ju blott att åt två extra ordinarie tjenstemän vid länsstyrelsen i Jemtland, af hvilka den ena nu har ett tusen kronor och den andra åttahundra kronor i årligt arfvode, kunna bereda möjlighet att erhålla fast ordinarie anställning med en lön af ett tusen tvåhundra kronor. Det hela är sålunda fråga om en kostnad af sexhundra kronor, ty om man nu skapar de ifrågasatta ordinarie tjensterna, blir följden den, att man kan minska anställningen af extra ordinarie tjenstemän, och faktiskt är det alltså för närvarande blott en kostnadsfråga på sexhundra kronor. Men den frågan har i alla fall sin betydelse såsom, efter hvad mig synes, en akt af rättvisa emot landsstaten i Jemtlands län, på det att densamma icke måtte hafva en sämre ställning än landsstaterna i rikets andra län.

Det var derför med glädje jag hörde, huruledes en föregående talare, tillhörande en grupp, på hvars program i allmänhet icke står någon större böjelse att bifalla Kongl. Maj:ts anslagsframställningar, i allt fall kände sig, på grund af sin kännedom om förhållandena på stället, manad att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Ang. inrättande af ytterligare en landskanslist- och en landskontoristtjenst vid länsstyrelsen i Jemtlands län. (Forts.)

Till hvad han yttrade har jag föga att tillägga. Jag vill endast, då den siste talaren på stockholmsbänken ytterligare framhöll de skäl, reservanterna anfört i sin reservation, erinra, att den omständighet, han åberopade, eller att åt länsstyrelserna i Jemtlands län gifves ett mindre anslag till extra biträden än åt länsstyrelserna i sju andra län, ingalunda har den betydelse, han ville tillerkänna densamma. Ty, mine herrar, i samtliga dessa åsyftade län finnas dock två ordinarie landskanslister och två ordinarie landskontorister, i följd hvaraf der för de extra ordinarie tjenstemännen förefinnes större utsigt till befordran. Vidare är att märka, att i samtliga dessa län, med undantag af ett, målens antal är större än i Jemtlands län, och grunden för fördelningen emellan de olika länsstyrelserna af anslaget till extra biträden måste i regeln blifva målens antal. Man måste derför, om man ej vill äfventyra att på ett betänkligt sätt göra intrång på ärendenas behöriga handläggning hos länsstyrelserna i dessa åsyftade län, bland hvilka finnas rikets tätast befolkade län, åt dem gifva större anslag för extra biträden än åt länsstyrelsen i Jemtlands län.

Talaren på stockholmsbänken omnämnde äfven och reservanterna hafva ännu mera åberopat såsom en omständighet af största betydelse, att befolkningsnumerären i Jemtlands län är mindre än i rikets öfriga län med undantag endast af Gotlands län. Men, mine herrar, när man vid 1878 års löneregleringen för landsstaten tilldelade tjugutvå af rikets län två ordinarie landskanslister och två ordinarie landskontorister, men endast en tjensteman af hvartdera slaget åt Jemtlands och Gotlands län, så var väl icke dermed meningen att för all framtid fastslå, att i de två länen, der folkmängden är minst, skulle på stat anställas blott en landskanslist och en landskontorist, utan anledningen till ifrågavarande beslut var väl endast, att vid den tiden, 1878, befolkningen i dessa län icke nått den numerär, att det då var skäl tillsätta två ordinarie tjenstemän af dessa slag. Nu hafva förhållandena i Jemtlands län ändrats. Befolkningen har stigit från 78,000 år 1878 till 106,000, och den öfverstiger nu icke obetydligt den folkmängd, som Norrbottens och Vesterbottens län år 1878 egde, men hvilken då ansågs böra för dessa län betinga två landskanslist- och två landskontoristtjenster. Hvad Gotlands län beträffar, så är folkmängden der för närvarande 52,000, och den har i detta län icke alls ökats på samma sätt, så att det torde dröja länge, innan Gotlands län hinner upp till en folkmängdssiffra, som närmar sig Jemtlands läns.

Slutligen är det ännu en omständighet, som jag vill framhålla, nemligen att länsstyrelsen i Jemtlands län har flera mål än åtta af de öfriga länsstyrelserna, hvilka dock hafva hos sig anställda två landskanslister och två landskontorister.

Det är med hänsyn till dessa förhållanden, och då den underordnade landsstatspersonalen i Jemtlands län är sämre lottad än personalen i öfriga län med afseende å såväl göromålens omfattning som lefnadskostnader och befordringsutsigter, som billig-

heten synes mig fordra, att länsstyrelsens många gånger upprepade och af statskontoret understödda framställning äfven bör vinna Riksdagens bifall.

Ang. inrättande af ytterligare en landskanslist- och en landskontoristtjenst vid länsstyrelsen i Jemtlands län. (Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag å såväl nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemstält i första punkten af förevarande utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 64 ledamöter röstat ja, men 128 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Punkterna 2 och 3.

Biföllos.

Punkten 4.

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att medgifva, *dels* att i den för landtbruksstyrelsen fastställda stat måtte, i stället för nu upptagna aflöningar för öfverdirektören och chefen, fiskeriinspektören, två byråingeniörer och sekreteraren, med bibehållande af nu gällande vilkor för aflöningars åtnjutande, uppföras aflöningar för generaldirektören och chefen med 9,000 kronor, deraf 6,200 kronor i lön och 2,800 kronor i tjenstgöringspenningar, samt för en hvar af fyra byråchefer med 6,400 kronor, deraf 4,400 kronor i lön, som efter fem år kunde höjas med 600 kronor, och 2,000 kronor i tjenstgöringspenningar,

dels att i staten för landtbruksstyrelsen måtte upptagas aflöning för ytterligare en byråchef till samma belopp och med enahanda ålderstillägg som för öfrige byråchefer i styrelsen,

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

dels ock att det i staten för landtbruksstyrelsen upptagna anslag å 5,000 kronor till extra biträden, vikariatsersättning och expenser förhöjdes med 3,500 kronor, eller till 8,500 kronor;

i händelse af bifall hvartill anslagstiteln »landtbruksstyrelsen» komme att höjas med 21,500 kronor, eller sålunda från dess nuvarande belopp 28,800 kronor till 50,300 kronor.

Utskottet hemstälde emellertid:

»1:o) att Kongl. Maj:ts förslag att i den för landtbruksstyrelsen fastställda stat, i stället för nu upptagen aflöning för öfverdirektören och chefen, uppföra aflöning för generaldirektören och chefen med 9,000 kronor, ej må vinna Riksdagens bifall;

2:o) att, med anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställning de i nämnda stat nu upptagna aflöningar för fiskeriinspektören, två byråingeniörer och sekreteraren må, med bibehållande af nu gällande vilkor för aflöningarnes åtnjutande, höjas med 500 kronor för en hvar af dessa ledamöter, eller till 4,500 kronor, deraf 3,000 kronor lön, som efter fem år kan höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor, och 1,500 kronor tjenstgöringspenningar;

3:o) att Kongl. Maj:ts under förutsättning af de civila veterinärärendenas öfverflyttning till landtbruksstyrelsen gjorda förslag om att i nämnda stat måtte upptagas aflöning för ytterligare en ledamot ej må af Riksdagen bifallas; samt

4:o) att Riksdagen må höja det i staten för landtbruksstyrelsen upptagna anslag å 5,000 kronor till extra biträden, vikariatsersättning och expenser med 1,000 kronor, eller till 6,000 kronor.»

I en vid punkten fogad reservation hade deremot herrar *Chr. Lundeberg*, *I. Wijk*, *N. Fosser*, *K. Bohnstedt*, *A. G. L. Billing*, friherre *J. T. Gripenstedt*, grefve *Ph. Klingspor*, *G. D. R. Tornerhjelm*, *C. U. S. Lybeck*, *T. Nyström* och *L. Grundberg* hemstält, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, måtte medgifva:

1:o) att i den för landtbruksstyrelsen fastställda stat må, i stället för nu upptagna aflöning för öfverdirektören och chefen, med bibehållande af nu gällande vilkor för aflönings åtnjutande, uppföras aflöning för generaldirektören och chefen med 9,000 kronor, deraf 6,200 kronor i lön och 2,800 kronor i tjenstgöringspenningar;

2:o) att i nämnda stat må, i stället för nu upptagna aflöningar för fiskeriinspektören, två byråingeniörer och sekreteraren, med bibehållande af nu gällande vilkor för aflöningars åtnjutande, uppföras aflöningar för en hvar af fyra byråchefer med 6,400 kronor, deraf 4,400 kronor i lön, som efter fem år kan höjas med 600 kronor, och 2,000 kronor i tjenstgöringspenningar;

3:o) att i staten för landtbruksstyrelsen må upptagas aflöning för ytterligare en byråchef till samma belopp och med enahanda ålderstillägg som för öfrige byråchefer i styrelsen; samt

4:o) att det i staten för landtbruksstyrelsen upptagna anslag å 5,000 kronor till extra biträden, vikariatsersättning och expenser förhöjes med 3,500 kronor eller till 8,500 kronor.

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr von Friesen, som yttrade: Herr talman! Alla fyra momenten i denna punkt äro visserligen nu föredragna. Jag tror emellertid, att det skulle vinnas reda i diskussionen, om man till en början hölle sig till de två första momenten, derefter till det tredje och så slutligen till det fjerde. Och likaså tror jag, att det vid beslutets fattande vore af vigt, att proposition framställdes på hvarje särskildt moment för sig.

Jag hemställer derför, att diskussionen må först röra sig om första och andra momenten, derpå om det tredje och sist om det fjerde, dock med rätt naturligtvis för den, som så önskar, att vid diskussionen om de två första äfven upptaga de frågor, som afses i tredje och fjerde momenten, samt att beslut fattas med afseende på hvarje särskildt moment.

Denna hemställan bifölls.

Härefter anförde:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Statsutskottet har framhållit önskvärdheten af ett nytt statsdepartement, der jordbrukets intressen särskildt skulle tillgodoses, och för att icke på något sätt förhindra en lycklig lösning af denna vigtiga fråga anser statsutskottet, att den nu ifrågasatta omorganisationen inom landtbruksstyrelsen bör tillsvidare undanskjutas. Redan år 1885 biträdde jag framläggande till Riksdagen af en proposition om inrättande af ett nytt statsdepartement för jordbruk, handel och näringar. Jag har icke funnit någon anledning att frånträda den ståndpunkt, jag då intog, och deraf följer, att jag för min del icke kan annat än lifligt önska, att ett nytt statsdepartement för våra näringar måtte komma till stånd och snart komma till stånd; och i olikhet mot hvad landtbruksstyrelsen yttrar, tror jag för min del, att utsigterna härför ingalunda äro mörka, utan rätt goda. Ty så vidt jag kan se, har uppfattningen om behöfligheten, att icke säga nödvändigheten, af ett nytt statsdepartement vunnit allt mer och mer terräng. Jag antager således, att regeringen kommer att, om nödig utredning hinner försiggå, redan vid denna eller åtminstone till nästa Riksdag, som ju är den sista riksdagen i treårsperioden, framlägga ett grundlagsförslag i det ämnet. Jag är således, mina herrar, alldeles ense med statsutskottet i fråga om behöfligheten af ett nytt departement. Jag är också ense med statsutskottet derom att denna fråga har den vigt, att, om dess lösning skulle

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

äfventyras derigenom att man nu gjorde förändringar i landtbruksstyrelsens organisation, äfven denna fråga gerna kunde hvila.

Så långt delar jag utskottets uppfattning, men längre har jag icke kunnat följa med utskottet. Jag kan nemligen icke se annat, än att dessa båda frågor, inrättandet af ett nytt departement och en förändring inom landtbruksstyrelsen, äro två af hvarandra helt och hållet oberoende frågor. Ty, mina herrar, det må komma ett nytt departement till stånd eller icke, det må hafva den eller den benämningen, en centralstyrelse för våra jordbruksangelägenheter kommer, när vi en gång lyckats erhålla den, alltid att bestå. Om den skulle upphöra, skulle det ju endast vara på det sättet, att denna styrelse inflyttades i det nya departementet i form af en byrå. Då vore ju tre fall att tänka sig. Antingen komme denna byrå att blifva likställd med de andra byråerna inom statsdepartementen, d. v. s. alla dess ärenden afgjordes af Kongl. Maj:t i statsrådet, äfven rena förvaltnings- och verkställighetsåtgärder. Att detta icke lämpar sig, är klart för en hvar, som vet, huru ärendenas mångfald redan på det betänkligaste sätt ökats i fråga om de mål, som gå till Kongl. Maj:t i statsrådet, huru här verkligen icke någon ökning kan komma i fråga, och huru för öfrigt ett sådant förfarande skulle i många fall leda till tidsutdrägt. Det andra sättet vore, att ärendenas afgörande öfverlemnades åt departementschefen; det vore en ministerstyrelse. Men det är ju, efter hvad vi här flere gånger hört med skärpa framhållas, något, som strider mot vår statsförfattnings anda. Återstår då det tredje sättet. Det vore, att byråchefen egde att sjelf afgöra en del ärenden jemte det han beredde det öfriga till föredragning inför Kongl. Maj:t. Det var ett sätt, som föreslogs 1885 uti det förslag, som då framlades. Men det var en organisation, hvilken, som herrarne erinra sig, icke vann Riksdagens bifall. Således — och det är detta, jag framför allt vill framhålla — landtbruksstyrelsen kommer att behöfvas, äfven om ett nytt departement inrättas, och dess vigt och betydelse komme sannerligen då icke att minskas, utan att ökas.

Är det nu så, att icke dessa frågor stå i det sammanhang med hvarandra, som statsutskottet ansett, så bör och kan ju den föreslagna organisationen pröfvas redan nu. Det är då närmast fråga om löneförhöjningarna; den i mitt tycke vigtigaste frågan kommer jag till vid en annan punkt. Hvad dessa löneförhöjningar angår, äro ju de vigtigaste skälen derför anförda i Kongl. Maj:ts proposition. Ett skäl har varit, att, derigenom att ärendenas antal och betydenhet ökats, att styrelsens verksamhetssfer utvidgats, större anspråk måste ställas på verkets chef och ledamöter; då bör ock detta billigtvis medföra bättre löneförmåner. Vidare har ett skäl varit den af landtbruksstyrelsen mycket fullständigt framhållna svårigheten att med nuvarande löner fylla ledamotsplatserna med fullt dugliga personer, och detta är, hvad åtminstone två af dem angår, såsom mig synes, ganska natur-

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

ligt. Landtbruksinspektören skall ju enligt instruktionen vara en »i landthushållning erkändt kunnig och förfaren» man, och för den som intar en sådan ställning, att han kan komma i fråga till denna plats, måste det, då dertill kommer att han skall hafva fullgjort teoretiska examina, vara föga lockande att erhålla en plats med 4,000 kronors lön, med hänsyn särskildt till de höga lefnadskostnaderna här i hufvudstaden och med den ringa utsigt till pension som förefinnes — ty svårligen lär han någonsin kunna ernå de 35 tjenstår, som fordras för pensions erhållande. Hvad åter öfveringeniören angår, så rekryteras han enligt sakens natur ifrån landtbruksingeniörernas klass. Är han en så framstående landtbruksingeniör, att han här bör komma i fråga, så har han redan i de flesta fall såsom landtbruksingeniör så goda inkomster, att den s. k. befordringen till öfveringeniör icke erbjuder honom något lockande.

Jag lär väl näppeligen lyckas att öfvertyga kammarens ledamöter om behöfligheten af en löneförhöjning för dessa tjenstemän till det belopp, som Kongl. Maj:t föreslagit, och jag vill icke söka inlåta mig derpå. Men hvad jag vill framhålla för kammaren är, att det i statens tjenst gäller precis detsamma, som gäller i privat, d. v. s. att, om man vill hafva dugligt folk, man också får betala dem ordentligt. Icke så, att man icke i allt fall skulle få folk. Ja, jag tror till och med att, om man nedsatte lönerna, man ändå skulle få sökande. Men frågan är: hurudana? Det gäller, om man skall få verkligt framstående män, men verkligt framstående män dragas under tider sådana som dessa till den privata verksamheten, der de förtjena bättre. Detta gäller framför allt om landtbruksstyrelsen, som just har att rekrytera sin personal från det praktiska lifvet. Det är dessa skäl, som föranledt Kongl. Maj:t att föreslå löneförhöjningen.

Hvad angår organisationen och särskildt veterinärfrågornas förflyttande till landtbruksstyrelsen, så skall jag, i öfverensstämmelse med det af talaren på stockholmsbänken framstälda förslaget, för närvarande icke yttra mig angående den punkten.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag tror icke, att det är många i denna kammare, som icke blifvit öfverraskade af det förslag till löneförhöjning för landtbruksstyrelsens ledamöter, som nu har framkommit. Det är icke någon obetydlig löneförhöjning, som här föreslås. Om jag för enkelhetens skull håller mig till slutaflöningarna, så har för verkets chef föreslagits en förhöjning från 7,000 till 9,000 kronor och för ledamöterna en ökning från 5,000 till 7,000 kr., således en förhöjning med 2,000 kronor öfver hela linien. Detta är ju en högst betydande löneförhöjning, och utan tvifvel har ingen väntat, att denna kammare skulle vara med på en sådan — allra minst om man tager i betraktande, huru löneregleringen för detta verk från början har kommit till stånd. Det är icke längre sedan än 1889, som landtbruksstyrelsens stat

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

fastställdes — det var nemligen då, som detta embetsverk inrättades. Kongl. Maj:t föreslog då just de löner, hvilka statsutskottet nu föreslår Riksdagen att godkänna, och dåvarande chefen för civildepartementet, densamme som nu innehar denna plats, anförde, att lönerna voro satta efter jemförelse med lönerna för sådana tjenstemän, med hvilka landtbruksstyrelsens till sin ställning närmast kunde jemföras. Chefen skulle få 7,000 kronor enligt det då framstälda förslaget. Detta förslag bifölls af Riksdagen. Visserligen hade åtskilliga statsutskottsledamöter från denna kammare reserverat sig och yrkat, att lönen skulle sänkas till 6000 kronor, men den blef dock 7,000 kronor. För ledamöterna, d. v. s. icke samtliga nuvarande 4 ledamöter, utan de 3 ledamöter, som då funnos, nemligen landtbruksinspektören, öfveringeniören och fiskeriinspektören, skulle lönerna efter Kongl. Maj:ts förslag blifva 4,500 kronor med 2 ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter resp. 5 och 10 års tjenstgöring. Dessa löner nedsattes dock af Riksdagen till 4,000 kronor med tvenne ålderstillägg å 500 kronor hvartdera. Den nuvarande fjerde ledamoten i landtbruksstyrelsen fanns då ännu icke, utan i stället uppfördes på staten en sekreterare, och denne fick en lön af 3,000 kronor med två ålderstillägg. Till 1893 års Riksdag föreslog Kongl. Maj:t, att sekreteraren skulle blifva ledamot af styrelsen och få lönen förhöjd med 1,000 kronor, hvilket emellertid då afslogs. Men 1894 års Riksdag gick efter gemensam votering med några få rösters öfvervigt in på att lönen höjdes från 3,000 till 4,000 kronor, så att det blef 4 ledamöter af styrelsen, och alla dessa hafva nu 4,000 kronor jemte två ålderstillägg på 500 kronor hvartdera.

Då man känner, att lönefrågan för landtbruksstyrelsen har haft dessa öden, blir man bra förvånad, att nu en så stark ökning af lönerna ifrågasättes, och den förvåningen minskas icke, om man läser motiveringen till 1889 års förslag om inrättandet af en landtbruksstyrelse. I denna framhölls nemligen särskildt, att denna styrelse skulle organiseras på ett billigt sätt. Den af Kongl. Maj:t uppgjorda staten uppgick då till 29,300 kronor. Riksdagen afprutade, såsom jag redan nämnt, 1,500 kronor, så att staten kom att sluta på 27,800 kronor. Men så skulle besparing kunna göras genom indragning af anslaget till den dåvarande fiskeriintendenten 5,500 kronor, genom indragning af vissa anslag till landtbruksakademien 5,450 kronor och genom indragning af anslaget till en extra byråingeniör i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hvilken der haft att handlägga frågor om lån ur odlingslånefonden, 3,000 kronor eller tillsammans 13,950 kronor, så att det enligt Kongl. Maj:ts förslag återstod för hela landtbruksstyrelsen en nettokostnad af 15,350 kronor, hvilket belopp genom Riksdagens nedprutning förvandlades till 13,850 kronor. Detta skulle således blifva den tillökning i kostnaden, som landtbruksstyrelsens inrättande skulle förorsaka.

Nu föreslås här en ökning af 12,600 kronor. Man vill således nästan fördubbla den tillökning i kostnad, som landtbruksstyrelsen

förorsakar. När jag säger 12,600 kronor, så fäster jag icke afseende vid förslaget om veterinärväsendets inordnande under landtbruksstyrelsen, hvilket är en särskild fråga, som jag för tillfället icke vill beröra. Det blir således en helt annan styrelse än den, som Riksdagen tänkte sig 1889, när den beviljade anslag till landtbruksstyrelsen. För min del tror jag icke, att det nu kan vara rätt att vidtaga en så stark löneförhöjning. Jag antager, att det bjuder många af kammarens ledamöter emot att bevilja äfven den löneförhöjning, som statsutskottet föreslagit för *ledamöterna* i landtbruksstyrelsen. Men med hänsyn till jemförelsen med vissa andra tjenstemän, särskildt motsvarande tjenstemän i patent- och registreringsverket, till hvilka vi komma längre fram i dag, tror jag dock, att det vore klokt, om kammaren bifölle den af statsutskottet föreslagna löneförhöjningen för landtbruksstyrelsens ledamöter.

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

Herr talman! Jag ber att i första och andra momenten, om hvilka det nu är fråga, få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Petersson i Påboda: Herr talman, mina herrar! Utaf de rätt många förslag till löneförhöjningar eller, som man också kallar det, löneregleringen, som i år förekomma på de olika hufvudtitlarne, kan man ju förstå, att Kongl. Maj:t anser den närvarande tidpunkten synnerligen gynsam för dylika förslag. Man kan heller icke neka till, att de rika statsinkomsterna och de goda finanserna utgöra en synnerligen stark frestelse i denna rigtning, en frestelse, som väl hvarje regering gerna viker för, men som Riksdagen har så mycket större anledning att vara på sin vakt emot och i synnerhet i hvarje fall se till, att det noga blir pröfvadt.

Hvad nu särskildt beträffar den föreliggande frågan om löneförhöjning till landtbruksstyrelsens tjenstemän, så kan den ur flera synpunkter hafva särdeles goda chancer för sig. Det säges, att den afser att befrämja landtbruket och näringarne, och det är väl icke många af kammarens ledamöter, som icke gerna skulle vilja vara med om ett sådant främjande.

Dock är det ju, såsom både statsutskottet och herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyligen påpekat, ett gammalt älsklingsämne, ett gammalt kraf, att jordbrukarne skola få en målsman vid Konungens rådsbord, och trots det att herr statsrådet nyss sagt, att dessa båda frågor icke synnerligen bero af hvarandra, nemligen frågan om löneförhöjning åt landtbruksstyrelsens ledamöter och frågan om inrättandet af ett nytt statsdepartement, der särskildt jordbruket skulle inrymmas och hafva en framskjuten plats, så vågar jag dock tro, att de stå i ett mycket nära sammanhang med hvarandra. Vi veta, att frågan om ett nytt statsdepartement för jordbruket och andra näringar var före senast vid 1888 års riksdag, hvilande, om jag ej missminner mig, från 1885 års riksdag. Emellertid föll då denna fråga icke på grund

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

af Andra Kammarens votum, utan på grund af Första Kammarens beslut. Om jag mins rätt, bifölls den här med 133 röster mot 62, trots det att ganska många anmärkningar gjordes mot förslaget, och det icke minst från landtmannasynpunkt. Sedan den tiden har Riksdagen å nyo skrifvit till Kongl. Maj:t i denna fråga och begärt nytt förslags framläggande. Emellertid tillkom år 1889 landtbruksstyrelsen för att åtminstone i någon mån gifva landtbrukarne någon institution, som inom den högre statsförvaltningen bevakade och tillvaratog deras intressen. Jag tror dock, att det icke var utan åtskilliga sura miner, om jag så får säga, som äfven landtbrukarne då inom kammaren voterade för den saken, och det just med hänsyn dertill att man ansåg, att detta skulle utgöra ett hinder för det nya statsdepartementet för jordbruket. Af kammarens protokoll kan man se, att många af kammarens ledamöter, och deribland den kände och aktade Carl Ifvarson, ansåg, att det varit politiskt klokast att då afslå framställningen. Men man tyckte, att det var bättre att få något än intet, och man tänkte, att medan gräset växer, dör kon; och så beviljade man det der anslaget och fick en landtbruksstyrelse. Men med all respekt för landtbruksstyrelsen och det arbete, som den utfört och utför, tror jag dock, att denna fråga står i ett sådant sammanhang med krafvet på ett jordbruksdepartement, att kammaren för närvarande gör klokast i att icke bifalla den gjorda framställningen. Skulle en sådan rangförhöjning, om jag så får säga, som här åsyftas, vara af nöden för detta embetsverk, så kan det ske sedan, när man fått det nya departementet.

Hvad särskildt angår de anförda skälen för en löneförhöjning, så tror jag, i likhet med många andra, att de äro ganska svaga.

Det har sålunda blifvit sagdt, att det skulle möta svårigheter att få dugliga tjenstemän inom landtbruksstyrelsen med den nuvarande lönestaten. Emellertid torde det behöfvas en mera bestämd erfarenhet i det fallet, innan man tar det skälet ad notam.

Såsom ett annat skäl har man anfört, att landtbruksstyrelsen skulle ha fått en så utvidgad verksamhet. Dock säger landtbruksstyrelsen sjelf, att den, alldeles oberoende af denna verksamhet, anser lönerna vara för små. Den förmenar således, att detta skäl, nemligen den utvidgade verksamheten, kan man helt och hållet taga ur räkningen.

Det tredje af de anförda skälen får man genom en jemförelse med andra embetsverk. Man tycker naturligtvis, såsom så ofta är förhållandet, att en ann kan vara så god som en ann; och styrelsen anser sig derför, då man i en del andra embetsverk har högre löner, sjelf berättigad till samma förmån. Emellertid anställdes ju en dylik jemförelse vid statens uppgörande år 1889, och då ansåg man, att Kongl. Maj:ts förslag i detta hänseende var af den beskaffenhet, att — vid en jemförelse med sådana embetsverk, som kunde anses likstälda med landtbruksstyrelsen — de för denna föreslagna lönerna voro väl afpassade. Sålunda

kommer sig den omständigheten, att man nu vid en jemförelse med andra embetsverk anser lönerna för små, deraf att man anser landtbruksstyrelsen nu stå i högre rangklass än förut.

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

Jag skulle gerna vilja med några ord beröra äfven veterinärfrågan, ehuru denna förekommer först i en följande punkt, men det torde ej vara ur vägen att redan nu uttala sin enskilda mening och tanke om den saken. Det har skrifvits och yttrats mycket om denna fråga, och det finnes refereradt i motiveringen, att vårt veterinärväsende och dess högsta ledning icke skulle vara egnade att ingifva förtroende vare sig inom eller utom landet, hvilket åter, särskildt med hänsyn till exportförhållandena, vore af allra största betydelse. För min del vågar jag hysa den uppfattningen att, om man skulle biträda det nu föreliggande förslaget, man kanske skulle komma ur askan i elden; och skälen för denna tanke ligga mycket nära till hands. Medicinalstyrelsen är ju i alla fall en institution, som har landets sjukvårdsangelägenheter om hand och sålunda är hemmastadd på detta område. Veterinärväsendet står äfven i ganska nära sammanhang med sjukvårdsväsendet, låt vara att de ock i ganska många afseenden skiljas åt. Emellertid tror jag icke, att man genom att öfverflytta veterinärärendena till landtbruksstyrelsen och i denna insätta en byråchef och föredragande i veterinärfrågor, skulle inom landet skapa större auktoritet för ledningen af vårt veterinärväsende.

Herr talman! Med anledning af hvad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ljungman: Då af ett par föregående talare hänsyftats på det förslag, som förelåg till slutligt afgörande år 1888, vill jag upplysa, att det förslaget var helt annorlunda än det statsutskottet här åsyftat. Man hade då för sig, att det skulle gå an att sammanföra bevakandet af samtliga näringars intressen hos ett och samma statsdepartement, men då det redan möter så oöfverstigliga svårigheter att »tjena två herrar», skulle det naturligen möta ännu större svårigheter att tjena tre. Och jag tror att, om man vill hafva sina önskningar i fråga om handläggningen af frågor rörande näringarne uppfylda, så att dessas intressen blifva representerade i statsrådet, får man draga försorg derom, att hvarje hufvudgrupp af näringarne får sin särskilda föredragande: en för landtbruket, en för handel och sjöfart och en för industrien. Detta går väl för sig utan att synnerligen mycket öka statsrådens antal. Ty naturligtvis kan ett statsråd jemte handhafvandet af den näringsgrupp, han inom statsrådet representerar, äfven handlägga åtskilliga andra ärenden. Skulle man tänka sig, att man finge ett *landtbruksdepartement*, såsom statsutskottet ansett önskligt, så finge naturligtvis chefen för det departementet ännu flera ärenden att handlägga än blott och bart dem, som nu inkomma till regeringen från landtbruksstyrelsen — det ligger då närmast att tänka på de ärenden, som nu lyda under domänstyrelsen. Men

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

i sådant fall kan det ifrågasättas, huruvida icke ärendena borde annorlunda fördelas mellan de nämnda två styrelserna. Man kan tänka sig, att en styrelsechef finge på sin lott skogarne och en annan jordbruksdomänerna och jordbrukets administration. Det ser i öfrigt ut, som om den frågan ännu vore helt *outredd*, huru näringarne böra på bästa sätt administreras; och det kan på grund deraf vara påkalladt, att man handlar med en viss försigtighet vid afgörandet af sådana ärenden som det föreliggande, på det att man ej onödigt må binda sig.

Sedan öfverläggningen beträffande *mom. 1 och 2* härmed förklarats afslutad, samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifna propositioner, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda moment hemstält.

I fråga derefter om *mom. 3* anförde:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Hvad den egentliga organisationsfrågan angår, d. v. s. veterinärärendenas förflyttning från medicinalstyrelsen, kan det ju tänkas äfven ett annat sätt än det af Kongl. Maj:t föreslagna eller det sätt, som veterinärerna sjelfva af helt naturliga skäl helst önska, nemligen att i spetsen för veterinärväsendet ställdes en sjelfständig veterinärstyrelse, sammansatt af idel veterinärer. Men en sådan organisation synes icke hafva sympatier för sig inom statsutskottet, likasom Kongl. Maj:t icke heller ansett sig böra biträda ett förslag i den rigtningen. Jag torde således ej behöfva vidare orda om den frågan.

Återstår då frågan, huruvida veterinärärendena skola qvarstanna hos medicinalstyrelsen eller, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, förläggas till landtbruksstyrelsen. Jag har redan till statsrådsprotokollet anfört, att jag anser valet mellan dessa båda alternativ synnerligen svårt. Jag vill nu här ytterligare framhålla hufvudskälet, som bestämt mig att tillstyrka Kongl. Maj:t att föreslå dessa ärendens förflyttning till landtbruksstyrelsen, och det har varit, att veterinärfrågorna, med den vitala betydelse, som boskapsskötseln fått för vårt jordbruk, ega en så ofantligt stor ekonomisk innebörd för detsamma, att det synts mig rigtigt, att dessa frågor handhafvas och afgöras af en styrelse, som på grund af sin sammansättning måste antagas ega tillräcklig blick för och insigt i *å ena sidan* den fara, som en husdjurssjukdom medför för jordbruket, och *å andra sidan* de verkningar å jordbruket, som eventuella skyddsåtgärder mot en husdjurssjukdom kunna medföra. Med en styrelse, der enbart de medicinska elementen äro representerade, kan man riskera å ena sidan, att faran för jordbruket af husdjurssjukdomar underskattas, och å andra sidan, att onödigt betungande skyddsåtgärder mot desamma vidtagas. Jag säger ej, att så har skett, och jag har i mitt yttrande till statsrådsprotokollet gifvit erkännande åt det sätt, hvarpå medicinalstyrelsen — trots alla anmärkningar — fullgjort sitt värf. Men det

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

synes mig, att man hade *större* trygghet för att icke något underskattande å ena sidan eller för stränga åtgärder å andra sidan skulle förekomma, om, som sagdt, veterinärärendena handlades af en landtbruksstyrelse, allt under förutsättning, att i denna styrelse inrymdes ett tillräckligt element af den rent veterinära fackkunskapen. Och det är ju det, som har skett, synes det mig, i Kongl. Maj:ts förslag, enligt hvilket i landtbruksstyrelsen skulle intagas en ledamot, som vore veterinär, med samma lön, som Kongl. Maj:t föreslagit för de öfriga ledamöterna. I qvistiga veterinärmedicinska fall komme det att stå landtbruksstyrelsen, lika väl som medicinalstyrelsen, öppet att höra veterinärinstitutets lärarekollegium, i fall man ej skulle vilja — något som ej möter hinder — anlita den utvägen att skapa ett veterinärråd af konsultativa medlemmar, som i kinkiga och vigtiga frågor skulle tillkallas.

Hvad angår de allmänt hygieniska frågorna, har jag tänkt mig, att lika väl hädanefter som nu landtbruksstyrelsen skulle sammanträda med medicinalstyrelsen till gemensam öfverläggning i dylika frågor.

En sådan organisation af veterinärväsendet, som jag här ifrågasatt, stämmer ju för öfrigt med förhållandena i de flesta andra länder, såsom Preussen, Belgien, Frankrike och som jag vill minnas äfven England, i hvilka länder veterinärärendenas centrala handläggning är ställd i nära samband med jordbruksärendenas. Den stämmer vidare med det uttalande, som gjorts af hushållningssällskapens ombud vid två särskilda tillfällen. Den stämmer äfven öfverens med medicinalstyrelsens egen framställning, hvari den begärt att blifva från dessa ärenden befriad, och slutligen synes mig en sådan organisation stå i nära öfverensstämmelse med det beslut, som Riksdagen för ett år sedan fattade, då den bestämdt uttalade sig för att handläggningen af frågor om åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur — hvilken fråga är en synnerligen vigtig veterinärfråga och af samma art som öfriga veterinära frågor — icke skulle tillhöra medicinalstyrelsen, utan landtbruksstyrelsen.

Nu säger statsutskottet, »att det ej vågar antaga, att det misstroende mot ledningen af vårt lands veterinärväsende, som för närvarande på vissa håll är rådande, derigenom skulle häfvas». Ja, att detta misstroende fullständigt skulle häfvas, vågar ej heller jag hoppas, ty det kommer nog att med den nuvarande ställningen räcka länge. Vi ha sett, huru detta misstroende utgått från två håll: dels från jordbrukarnes och hushållningssällskapens sida och dels från veterinärernas har vid flera tillfällen misstroende mot medicinalstyrelsen uttalats. Nu då fråga är att förlägga veterinärärendena till landtbruksstyrelsen, då hör man från ett håll, veterinärernas, att medicinalstyrelsen är förträfflig, och att det är betänkligt att lägga dessa ärenden under landtbruksstyrelsen, der det fattas sakkunnig ledning. Blefve det åter en sjelfständig veterinärstyrelse, skulle nog samma missnöje till en början höras, fastän då från annat håll, nemligen från jordbrukarnes. Detta

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

missnöje kommer, som sagdt, nog att räcka, och det exploateras och sprides inom och utom landet. Ty det klander, som framkommer, stannar ej blott inom landet, utan blir genast kändt äfven i utlandet. Vi ha ett färskt exempel härpå från preussiska landtdagens förhandlingar, då man der den 29 januari debatterade jordbruksministerns budget, och vi kunna deraf finna, huru väl man i utlandet följer med vår behandling af dessa frågor. I landtdagen i fråga uppträdde nemligen en deputerad, Ring, som från jordbrukarnes ståndpunkt talade om önskvärdheten af att vidtaga ytterligare skyddsåtgärder mot den utländska importen. Han yttrade dervid bland annat:

»Mot Sverige har vår statsstyrelse numera spärrat gränserna. Det är ju ett mått och steg, för hvilket vi kunna vara herr ministern så mycket mera tacksamma, som det efteråt visat sig, att vi från svenskarnes sida beträffande husdjurssjukdomar sannolikt förts bakom ljuset. Mina herrar, svenskarne påstodo alltid, att det hos dem vore alldeles fritt från husdjurssjukdomar, och de förstodo alldeles icke, hvarför vi icke ville släppa in deras kreatur till oss. Då är det, det måste jag tillstå för herr ministern, så mycket mera intressant att höra, att en lärare vid kongl. veterinärinstitutet, sannolikt i Stockholm, en professor Dahlström börjat ett mycket skarpt angrepp mot svenska medicinalstyrelsen, förebrående densamma, att den i många fall icke tillräckligt allvarsamt iakttagit distriktsveterinärernas sjukdomsrapporter. (Hör, hör, från högern.)

»Vi hafva fortfarande blifvit förda bakom ljuset. Folket har påstått, att hos dem existerade inga sjukdomar, att hos dem fans inga husdjurssjukdomar, men nu efteråt, då vi slutligen äro afspärrade, höjas inom landet de allvarligaste klagomål öfver dålig veterinäruppsigt. (Mycket rigtigt, från högern.)»

Jag vill med anledning häraf begagna tillfället, det första som erbjudit sig, att bestämdt förklara, att vi svenskar ingalunda söka hemlighålla kreaturssjukdomar i vårt land, utan att vi i detta afseende alltid lemnat de ärligaste uppgifter. Jag vill äfven särskildt framhålla, att, när mul- och klöfsjukan utbröt här i landet, densamma genom goda åtgärder såväl af vår högsta veterinärstyrelse som af våra veterinärer samt sist, men icke minst, af länsstyrelsen lyckats begränsas till endast tre ställen, belägna på ett obetydligt afstånd från hvarandra, så att hvad som i utländska tidningar uppgifvits derom, att den spridt sig öfver hela mellersta Sverige, är fullkomligt ogrundadt, och att vi nu ega goda förhoppningar om att den skall alldeles försvinna.

Sedan jag nu tillåtit mig yttra detta för att få detsamma till protokollet antecknadt, vill jag endast framhålla, att, när sanitära hänsyn begagnas såsom en skyddande förklädnad för att främja helt andra intressen, det ju är klart, att vi icke kunna förekomma angrepp i utlandet, ty hvad vi än göra, alltid kan man anföra skäl för de åtgärder man vill vidtaga, när det verkliga motivet skall döljas.

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

Vid bedömandet af Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag torde emellertid, oafsedt hvad en talare här bakom yttrade, det icke kunna antagas annat, än att förtroendet hos jordbrukarne för den högsta veterinärstyrelsen skulle blifva större, derest Kongl. Maj:ts förslag bifölles, och hvad utlandet beträffar, så undviker man åtminstone de anledningar till restriktiva åtgärder mot vårt land, som ligga deri, att man icke låtit ledningen af vårt veterinärväsende bestämmas af personer, som sjelfva äro på det varmaste intresserade af att alla nödiga försigtighetsåtgärder vidtagas.

Det är, mina herrar, dessa skäl, som föranledt Kongl. Maj:t att föreslå veterinärärendenas förflyttande till landtbruksstyrelsen, skäl, som visserligen icke vunnit statsutskottets godkännande, men som jag likväl tror vara rigtiga.

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Jag är säker om, att det icke är många här i kammaren, som på minsta sätt förvånat sig öfver den af Kongl. Maj:t i förevarande ämne gjorda framställningen, ty det är ju tydligt, att det misstroende, som på många håll och särskildt inom veterinärcorpsen är rådande mot det sätt, hvarpå veterinärärendena för närvarande skötas, skall verka derhän, att någon ändring vidtages. Det är således icke något att förundra sig öfver att herr statsrådet och chefen för civildepartementet framkommit med ett försök att lösa frågan; jag finner det alldeles naturligt, och det är äfven rigtigt att göra ett sådant försök.

Den hufvudsakligaste anledningen till det misstroende, som i detta afseende nu råder, är enligt min uppfattning helt säkert den nuvarande organisationen, om jag så får uttrycka mig, af dessa veterinärärenden, ty vi skola komma i håg, mina herrar, att det är endast en tillförordnad veterinär, föredragande i medicinalstyrelsen för veterinärärenden, som leder och sköter dessa ärenden. Det är ju alldeles gifvet, att denne tillförordnade veterinär skall intaga en temligen lös ståndpunkt och icke erhålla någon fast och säker ställning, aflönad som han är med endast 2,400 kronor och ställd på extra stat, såsom tillförordnad ledamot af nämnda styrelse. Då han sålunda är ensam och skall sköta allt hvad till veterinärärenden hörer, är det tydligt, att det inom veterinärcorpsen skall anses, att dessa ärenden icke blifva på ett fullt tillfredsställande sätt skötta. Men att få detta misstroende häfdt genom att öfverflytta ifrågavarande ärenden från medicinalstyrelsen till landtbruksstyrelsen, det är detta, som framkallat tvifvel hos oss landtbrukare. Jag för min del och många med mig tro nemligen icke, att målet vinnes genom ett antagande af Kongl. Maj:ts förslag. Enstämmiga uttalanden såväl från enskilda veterinärer som från svenska veterinärläkareföreningen och en annan förening hafva äfven försports derom, att ett bifall till den kongl. propositionen, eller dessa ärendens öfverflyttande från medicinalstyrelsen till landtbruksstyrelsen, skulle innebära ett förvärrande af nu

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

rådande missförhållanden. För mig ligger det ock temligen nära till hands att förutse, att så skall komma att inträffa, då en veterinär skall fungera under en styrelse, inom hvilken fackkunskap såväl i medicinska som hygieniska ärenden helt och hållet saknas, hvarför, så snart det gäller frågor i dessa hänseenden af större betydelse, yttranden måste infordras antingen från lärarekollegiet vid veterinärinstitutet eller från medicinalstyrelsen. Att detta skulle vara ett sätt att vinna veterinärcorpsens förtroende, det hafva vi landtbrukare betviflat. Och vi hafva trott, att detta förtroende är så vigtigt att förskaffa sig, att vi ansett det vara skäl att offra icke så litet derpå. För min del tror jag också, att detta förtroende icke vinnes på detta sätt, ty att en person, som icke är på minsta sätt fackman hvarken i medicinska eller hygieniska ärenden, skall vara den högsta dömande myndighet i sådana ärenden, det kan enligt min uppfattning icke ingifva förtroende hvarken inom eller utom landet. Då härtill kommer, att alla de, som denna fråga närmast rör, äro emot och hafva bestämdt uttalat sig emot det kongl. förslaget samt hellre önska att få dessa ärenden fortfarande handlagda inom medicinalstyrelsen, synes det mig, som om man borde vara, minst sagdt, tveksam att taga ett sådant steg.

Jag kan mycket väl förstå, att det mot medicinalstyrelsen uttalade misstroende har i främsta rummet föranledt Kongl. Maj:t att framlägga detta förslag, men en bidragande orsak dertill har nog äfven varit det beslut, som sistlidet års Riksdag fattade rörande tuberkelsjukdomars hos kreatur hänvisande till landtbruksstyrelsen, ehuru man ingalunda väntat, att detta beslut skulle hafva en sådan följd med sig. Emellertid tror jag, att vi böra stanna härvid och icke fortsätta vidare i samma rigtning, så att vi icke få tillbaka dessa ärenden under medicinalstyrelsen.

Vidare är det en annan omständighet, vid hvilken vi fäst oss mycket, och det är, att de militära och de civila veterinärärendena skulle handläggas på olika ställen, hvilket förefallit oss mycket oegentligt, ty i otaligt många fall, såsom vid remontuppköp och beträffande ärenden som röra vårt remontväsende, är den militära så nära beslägtad med den allmänna och civila hästsjukvården, att det synes mig icke lämpligt att bestämma en sådan fördelning. Om man i dess ställe, utan att öfverskrida den af Kongl. Maj:t beräknade kostnaden och utan att anställa flera veterinärer, bibehåller det antal, som Kongl. Maj:t föreslagit, nemligen den veterinär, som i arméförvaltningen skulle handlägga de militära veterinärärendena, och den, som i landtbruksstyrelsen skulle sköta de civila veterinärärendena, jemte en assistent, och om alla dessa lades under medicinalstyrelsen och leddes af dess chef, så är jag öfvertygad, att ett sådant tillvägagående skall mera ingifva förtroende för en säker och stabel skötsel, än om man enligt föreliggande förslag sönderdelar det civila och det militära veterinärväsendet, så att det förra skötes af landtbruksstyrelsen och det senare af arméförvaltningen, utan att på någotdera stället hafva den ringaste

tillgång till fackkunskap för det högsta bedömandet och det slutliga afgörandet.

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

Om herrarne tagit del af en broschyr, som af svenska veterinärläkareföreningen varit utdelad bland riksdagsmännen, så torde herrarne hafva funnit, att nämnda förening, efter att hafva uttalat sig för erhållande af en särskild styrelse för veterinärärenden och då den anser ringa hopp förefinnas för vinnande af detta mål, hvilket äfven jag tror icke kommer ännu på en mycket lång tid att uppnås, förklarat sig vara nöjd med att få det organiseradt på det sätt, jag nu tagit mig friheten omnämna.

Och, mina herrar, hvad är det som skall skaffa förtroende åt veterinärinstitutionen? Jo, det är enligt min uppfattning, att folket i landet, som sköter husdjuren, och veterinärerna se, att det är så ordnadt med ärendenas afgörande, att det kan ingifva förtroende, och det som enligt min tanke i främsta rummet ingifver förtroende i utlandet, det är, att vår veterinärcorps här i landet har förtroende för styrelsen, ty, om det skulle visa sig, att slitningar uppstå och att det är så ordnadt, att ärendena afgöras af en icke-fackman, så är det absolut omöjligt att skaffa förtroende i utlandet.

Vi hafva så ofantligt dyrbara intressen att bevaka vid exporten af våra kreatur, att jag tror, att det är skäl att försöka få saken så ordnad, att vi erhålla enhet i detta afseende och en fred i detta hänseende, om jag så får uttrycka mig.

Nu har civilministern yttrat, att det var landtbrukarne, som voro ense om Kongl. Maj:ts förslag, och omnämnde ett hushållningssällskapens ombuds sammanträde och deras uttalande. Ja, jag har också följt med denna fråga. Jag tror, att hushållningssällskapens ombud en gång uttalat sig för en särskild veterinärstyrelse, nemligen vid deras sammanträde år 1897 med anledning af en då väckt motion, hvilken motion behandlades och tillstyrktes af ett särskildt utskott. Häraf framgår således, att det var en stämning för att något i den vägen, som veterinärföreningen helst önskade, skulle komma till stånd. Emellertid upplystes det vid detta sammanträde, att landtbruksstyrelsen hade ingått till Kongl. Maj:t med begäran att få veterinärärendena till sig samt att Kongl. Maj:t vore betänkt på att villfara en sådan begäran. Efter en mycket lång diskussion, heter det, beslöto då ombuden att låta saken hvila och afslogo motionen, hvilket ju bevisar, att de varit tveksamma. Jag tror äfven att, om de haft det slutliga afgörandet i sin hand, de i synnerligen hög grad skulle tvekat att gå in på Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag.

Det är på grund af hvad jag nu tillåtit mig yttra, som jag och mina kamrater från denna kammare i statsutskottet icke ansett oss böra tillstyrka det kongl. förslaget, utan trott att vi böra försöka att få dessa förhållanden ordnade på ett annat sätt.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

Herr friherre Bonde: Herr grefve och talman, mina herrar! Utgången af den fråga, som föreligger i den föredragna punkten, torde icke vara oviss i denna kammare. Detta har tydligen framgått af diskussionen såväl om denna punkt som om den föregående. Och det förnämsta skäl, som mot bifall till Kongl. Maj:ts förslag blifvit framhållet, har varit det, att man fruktar, att man genom en omorganisation af landtbruksstyrelsen skulle undanskjuta det stora önskemålet: erhållandet af ett särskildt departement för landtbruksärenden. Herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet har för en liten stund sedan meddelat kammaren den glada öfverraskningen, att vi torde inom icke allt för lång tid hafva att emotse förslag om upprättandet af ett sådant departement. Jag antager, att hans meddelande kommer att i hela landet helsas med samma glädje och tillfredsställelse som här i kammaren. Men när man har den förhoppningen för framtiden, synes det mig verkligen icke vara skäl att nu vidtaga några förändringar i landtbruksstyrelsens organisation. Landtbruksstyrelsen, sådan den nu är organiserad, måste ju erkännas vara ett provisoriskt embetsverk — åtminstone har jag alltid så uppfattat det — som inrättades 1889, sedan Riksdagen år 1888 afslagit det hvilande grundlagsförslaget om inrättande af ett särskildt departement för dessa ärenden. För att få ett botemedel för tillfället inrättades då landtbruksstyrelsen. Den inrättades enligt min uppfattning blott för att få ett provisoriskt embetsverk, tills saken genom ett departement skulle kunna ordnas på annat sätt. Ehuru jag gerna erkänner, att landtbruksstyrelsen behöfver förbättras i många afseenden — så kan dock hända, att vi genom att nu vidtaga en omfattande omorganisation af densamma undanskjuta önskemålet att få ett särskildt departement.

Den faran borde visserligen vara undanröjd genom det löfte, vi i dag erhållit. Herr civilministern sade nyss, att, äfven om vi få ett jordbruksdepartement, det dock måste finnas något embetsverk, som utgör styrelse för jordbruket; och detta torde vara otvifvelaktigt, men *huru* denna skall vara organiserad, är nog svårt att nu på rak arm kunna säga. Att derför nu samma år eller året innan ett sådant departement inrättas vidtaga sådana vigtiga förändringar i landtbruksstyrelsens organisation, som här afses, det synes mig vara oklokt.

Men hvad denna punkt beträffar, är emellertid detta af mig nu berörda förhållande långt ifrån det förnämsta och för mig vigtigaste skälet att yrka afslag. Herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet framhöll, och uppläste ett yttrande i tyska riksdagen, hvilket betonade, att man borde fästa sig vid, att det fans misstroende mot ledningen af veterinärväsendet här i landet, och framhöll att detta användts såsom skäl för förbud mot svenska kreaturs införsel i Tyskland. Jag lemnar det åberopade yttrandet helt och hållet i sitt värde. Ty det är tydligt — och det medgaf äfven herr civilministern — att det är i det egennyttiga agrariska syftet att hindra införsel af kreatur från

andra länder, som man nödgas tillgripa alla vapen som stå till buds. Att man då äfven tillgriper ett i Sverige fäldt yttrande, att det icke är väl beställdt med vårt veterinärväsen, det finner jag ganska naturligt. Men vi böra icke dervid fästa mera afseende än det förtjenar.

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

Jag vill framställa den frågan: Tror någon af herrarne, att det skulle ställa sig mera förtroendeingifvande för utlandet, om vi nu sjelfva kastade om härutinnan och medgåfve, att det är mycket dåligt ställdt med vår veterinärstyrelse, och att vi måste omorganisera den? Jag tror, att ett sådant öppet erkännande af svenska Riksdagen icke skulle verka förmånligt, hvad utlandet beträffar, ehuru det ej heller bör vara så särdeles förtroendeingifvande, att veterinärväsendet öfverflyttas från medicinalstyrelsen, der det måste förefinnas *någon* sakkunskap, till landtbruksstyrelsen, der man åtminstone kan hysa tvifvel om, att sådan fackkunskap förefinnes. Ty hurudan skulle omorganisationen af detta senare embetsverk blifva? Jo, endast att en veterinär skulle inkomma i landtbruksstyrelsen såsom föredragande, men de öfriga ledamöterna i landtbruksstyrelsen kunna ju icke vara i veterinärärenden särdeles hemmastadda. Chefen, såsom jordbrukare, har naturligtvis haft att göra med veterinärärenden och vet, hvad veterinärväsendet betyder; men något särskildt skicklig i veterinärvetenskapen kan han ju icke vara. Icke kan man heller begära, att landtbruksingeniören, som blifvit i samma styrelse insatt, skall vara hemmastadd i veterinärärenden. Fiskeriinspektören, som äfven har säte och stämma i styrelsen, kan icke heller antagas vara hemmastadd i veterinärsaker. Således kan man ej i landtbruksstyrelsen påräkna någon fackkunskap mer än hos denne veterinär.

Saken afhjelpes, har man sagt, derigenom att landtbruksstyrelsen finge vända sig till veterinärinstitutets lärarekollegium eller till ett veterinärråd och inhemta råd från dem. Är det då bättre, att styrelsen för att kunna fatta beslut hemtar råd utifrån, än att den kunde få råd inifrån sig sjelf?

Herr Månsson i Trää talade nyss om hushållningssällskapens ombuds sammanträde sistlidet år, och ehuru han fullkomligt rigtigt redogjorde för frågan, vill jag upptaga den igen, då jag deltog i detta sammanträde och var ledamot just af det utskott, som behandlade veterinärväsendet, och t. o. m. såsom ordförande för utskottet underskref det enhälliga betänkande, som nyss omnämndes, och hvilket tillstyrkte inrättandet af en särskild veterinärstyrelse. Denna styrelse hade man alldeles icke tänkt sig, såsom herr civilministern nyss nämnde, såsom en styrelse af idel veterinärer. Nej, man hade nog tänkt, att inom denna styrelse för veterinärväsendet äfven andra intressen måste tillgodoses; att äfven åtminstone en s. k. lekman borde på plats deri; och man hade derför tänkt sig, att styrelsen skulle stå under en i veterinärväsendet hemmastadd, utom veterinärcorpsen stående person såsom chef och således icke bestå uteslutande af veterinärer. Detta skulle annars möjligen

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

kunna på ett eller annat håll väcka icke det misstroendet mot styrelsen, att den icke skulle väl sköta ärendena, utan tvärtom, att de skulle blifva allt för väl skötta, och det skulle kunna hända, att många jordbrukare komme att frukta, att genom allt för stor samvetsgrannhet i veterinärärendenas handläggning landtbrukarne skulle tillskyndas svårigheter eller trakasserier. Men icke fruktade man, att samvetsgrannheten inom styrelsen skulle blifva mindre än den nu är.

Såsom jag nämnde, framhöll det omtalade utskottet önskvärdheten af att få en särskild veterinärstyrelse. Detta blef dock icke ombudens beslut, emedan det upplystes, att frågan var under behandling inom landtbruksstyrelsen, hvars fullständiga omorganisation förespeglades, och fick frågan derför förfalla. Men jag har velat framhålla detta såsom ett bevis på, att äfven bland jordbrukarne röster höjts för att få en särskild veterinärstyrelse, och att det icke är uteslutande veterinärer, som önskat detta.

För att nu återgå till misstroendet i utlandet, vill jag uttala en undran, om misstroendet skulle blifva mindre, om man nu finge veta, att ärendena öfverflyttats från medicinalstyrelsen, der sakkunskap alltid finnes, till landtbruksstyrelsen, der sådan saknas. Då det väl nu ligger nära till hands att antaga, att *landtbruksstyrelsen* företrädesvis skulle ha att tillvarataga *landtbrukarnes* intressen, så kan ju lätt nog — jag säger icke, att detta skulle vara förhållandet — men i allt fall kan då lätt utomlands uppstå den misstanken, att landtbruksstyrelsen möjligen är till för att bereda landtbrukarne alla möjliga stora förmåner, och att man derför har skäl att tro, att landbrukarne nu sjelfva tyckt, att veterinärväsendet skötes för strängt, då ledningen af detsamma ligger hos medicinalstyrelsen, och att de derför sjelfva tagit saken om hand för att försöka få veterinärärendena ordnade på ett mildare och för dem fördelaktigare sätt. Ja, det kan mycket väl hända, att herr Ring, eller hvad han hette, kommer fram med ett sådant påstående. Det är mycket troligt, att han så gör. Ty när man arbetar i särskildt syfte, tager man fram alla möjliga skäl och vrider och vränger dem på alla sätt, så att, hvad vi än göra, aldrig kunna vi vara säkra på, att det icke i Tyskland användes i agrariskt syfte.

Det synes mig för den skull, att i det läge, hvari frågan nu befinner sig, och då det icke heller är skäl att tänka sig inrättandet af en särskild veterinärstyrelse, ty äfven dennas organisation kan behöfva ändras, om vi få ett särskildt departement, det enda, som kammaren för närvarande kan göra, är att bifalla utskottets förslag och afslå den kongl. propositionen samt med lugn, tålamod och goda förhoppningar afvakta det af herr civilministern utlofvade förslaget om inrättande af ett särskildt jordbruksdepartement.

Jag får således yrka bifall till statsutskottets förslag i denna del.

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

Herr Höjer: Herr grefve och talman, mina herrar! Ehuru sakens utgång i denna kammare tyckes vara alldeles gifven, skall jag dock anhålla att med några få ord få angifva min ståndpunkt i den egentliga principfrågan.

När en lekman som jag gått igenom den kongl. propositionen i föreliggande ämne och läst den motivering, Kongl. Maj:t begagnat, har det icke kunnat hjelpas, att det synts, som om sjelfva organisationsfrågan ännu skulle vara mycket oklar. Så många hufvuden så många tankar. Om jag ej räknat miste, så föreligga i historiken uti Kongl. Maj:ts proposition icke mindre än fem, ja t. o. m. sex olika förslag till lösning af denna organisationsfråga. Somliga vilja hafva veterinärärendena förlagda till veterinärinstitutets lärarekollegium, andra vilja hafva dem handlagda af en särskild byrå inom civildepartementet, ännu andra mena, att de skola fortfarande handläggas af medicinalstyrelsen, andra åter att de skola förläggas under landtbruksstyrelsen, och slutligen vilja somliga ha en särskild veterinärstyrelse, organiserad antingen efter byråsystemet eller kollegialt. Den för oss aktuella frågan är den, huruvida det är skäl att förlägga veterinärärendena till landtbruksstyrelsen. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet påminner derom, att denna åtgärd blifvit föreslagen, utom af landtbruksstyrelsen, äfven af hushållningssällskapens ombud och af medicinalstyrelsen sjelf. Hvad beträffar landtbruksstyrelsen, så synes det mig hafva varit alldeles naturligt, att ett sådant förslag skulle komma från en styrelse, hvilken ju snart sagdt vill omfamna hela verlden. Hvad åter beträffar hushållningssällskapens ombud, har af herr Ivar Månsson och friherre Bonde just nyss antydts, huru pass mycken vigt bör läggas vid dessa ombuds förord i den föreliggande organisationsfrågan, då i sjelfva verket ombudens utskott haft, såsom också framhålles i Kongl. Maj:ts proposition, en helt annan mening i frågan. Och hvad slutligen medicinalstyrelsens förord beträffar, så får jag upprigtigt säga, att, när jag genomgick handlingarne och läste mellan raderna, det nästan föreföll mig, som om medicinalstyrelsen, snart sagdt i ett anfall af feg förtviflan, kastat yxan i sjön och bedt att för själ och pina få slippa från bestyret, uttröttad som denna styrelse tydligen är af en agitation, om hvilken man, utan att vara alltför indelikat, kan säga, att den icke alltid framträdt under fullt lojala former. När herr statsrådet och chefen för civildepartementet likasom landtbruksstyrelsen — och de tu synas mig i denna fråga vara ett — försöka motivera åtgärden att förlägga veterinärärendena under landtbruksstyrelsen, hafva de allt för mycket underskattat den speciella fackkunskapens betydelse i en styrelse sådan som denna. När herr statsrådet och chefen för civildepartementet med stöd af landtbruksstyrelsens utlåtande motsätter sig förslaget att förlägga veterinärärendena under en särskild styrelse, anmärker herr statsrådet, att en dylik styrelse icke skulle komma att tillbörligt ledas af praktiska hänsyn, utan uteslutande hafva

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

sin omsorg fästad på husdjurssjukvården, hvarför den på denna grund med all sannolikhet komme att sakna landtmännens förtroende. Men då herr statsrådet och chefen för civildepartementet sedermera polemiserar mot förslaget att låta dessa ärenden vara qvar under medicinalstyrelsen, kommer han, så vidt jag kan förstå, i en betänklig motsägelse mot sig sjelf. Herr statsrådet gifver nemligen medicinalstyrelsen, med afseende på det sätt hvarpå denna styrelse hittills skött veterinärärendena, ett videtur in amplissima forma, då han talar om »det intresse, den kraft och den sakkunskap», som medicinalstyrelsen i detta fall alltid ådagalagt. Men strax derefter bemötes samma så beprisade medicinalstyrelse mindre förtroendefullt, i ty att herr statsrådet håller före, att, om veterinära ärenden fortfarande skulle handläggas inom medicinalstyrelsen, medicinalstyrelsen skulle vidtaga åtgärder, som skulle leda till landtmännens onödiga betungande, och derför anser, att veterinärärendena böra öfverlemnas till landtbruksstyrelsen, som icke skulle komma att vidtaga sådana förvända åtgärder, men ändock hafva blick för att djursjukvården icke på något sätt försummades. Jag kan i detta fall icke rigtigt förlika det ena yttrandet med det andra. För mig, som är lekman i frågan, synes det vara alldeles klart, att här, liksom alltid, sakkunskapen i första rummet bör komma till sin rätt. Derför bör uti denna styrelse, liksom i alla andra styrelser, fackkunskapen vara på ett mycket kraftigt sätt representerad. Nu kan herr statsrådet visserligen häremot anmärka, att om veterinärärendena öfverflyttas till landtbruksstyrelsen, så kommer fackkunskapen att tillräckligt blifva representerad, enär en af denna styrelses ledamöter ju skulle vara veterinär. Men efter hvad jag hört, betrakta icke herrar veterinärer sjelfva detta förslag med någon synnerligt stor belåtenhet, och detta just af den anledningen, att de anse, att, när ett beslut i styrelsen skulle fattas, det icke alltid blifver fackkunskapen, som verkligen får diktera beslutet. Om såsom chef för landtbruksstyrelsen sitter en kraftig och energisk man med böjelse att sjelf enrådigt besluta, så kan det hända, att denne blir den egentligen afgörande äfven i veterinärsaker, ehuru han i dem icke vet mycket mer än huru man skall rykta en häst eller sköta en ko, med alltför mycket förbiseende af den specielt sakkunnige föredraganden. Då olika åsigter inom styrelsen förfäktas af chefen å ena sidan och den verklige fackmannen å den andra, så kan det lätt hända, att den senares åsigter endast komma att få uttryck i reservationer till protokollet. Jag har från veterinärhåll hört denna farhåga uttalas.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Jag slutar, såsom jag började, med att säga, att denna fråga synes mig ännu ligga liksom i det blå. Den är obestridligen alltför litet utredd. Då härtill vidare kommer det skäl, som förut omnämnts, eller att vi böra vänta med landtbruksstyrelsens definitiva organisation, till dess vi äro på det klara med inrättandet af ett särskildt

departement för jordbruk, industri och handel, så synes det mig som tillräckliga skäl skulle föreligga att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Ang. förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

Herr *Wavrinsky* förklarade sig instämma med herr Höjer.

Herr Gethe: Det förefaller åtminstone mig, som om den föreslagna åtgärden att förlägga veterinärärendenas handläggning under landtbruksstyrelsen, i stället för att vara en omorganisation af dessa ärendens behandling, skulle vara en desorganisation af veterinärväsendet. Det har redan i statsutskottets betänkande framhållits den betänkliga omständigheten, att, genom ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition, vårt lands veterinärväsen skulle komma att uppdelas i två särskilda afdelningar, deraf den ena afdelningen, den som hade att handlägga civila veterinärärenden rörande husdjursskötseln m. m., skulle sortera under landtbruksstyrelsen och den andra afdelningen, den som hade att handlägga det militära veterinärväsendet, skulle sortera under en annan myndighet. Men det finnes en annan omständighet, som gör att denna desorganisation synes mig framträda på ett ganska betänkligt sätt.

Som bekant, är helsovården inom kommunerna och inom det allmänna reglerad genom åtskilliga bestämmelser. Vi ha såväl på landet som i städerna våra helsovårdsnämnder, som hafva att öfvervaka, att de hygieniska förhållandena blifva på ett tillfredsställande sätt ordnade. Dessa myndigheter sortera nu alldeles faktiskt under kommunerna, men ha äfven att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som från medicinalstyrelsen gifvas dem genom förste provinsialläkarne, hvilka ha att tillse, att helsovårdsnämnderna fylla sitt ändamål. Jag frågar, huruvida det kan vara ändamålsenligt att på detta sätt plocka sönder en sådan institution som vår helsovård, hvartill hörer veterinärinstitutionen, så att vissa bitar deraf höra hit och andra dit. Jag kan icke föreställa mig, att ett dylikt förfarande någonsin kan vara ändamålsenligt.

Huru frågan bör lösas, tilltror jag mig lika litet som åtskilliga andra talare att angifva. Men det synes likvisst, som om den af herr Ivar Månsson angifna möjligheten vore den enda rigtiga, nemligen att på något sätt organisera en byrå — enligt den nämnde talarens förslag lydande under medicinalstyrelsen — som hade att handlägga dessa ärenden. Om man dertill lade, att ärenden rörande husdjursskötseln skulle af medicinalstyrelsen afgöras i samråd med landtbruksstyrelsen, så tror jag, att all rättfärdighet vore uppfyld och att alla kraf på ett bättre ordnande af denna sak vore tillfredsställda.

Efter hvad jag nu yttrat, ber jag att i likhet med flere andre talare få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4.

Bifölls jemväl.

Punkterna 5 och 6.

Biföllos.

Punkten 7.

Lades till handlingarne.

Punkten 8.

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte, med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 14 januari 1898 framlagda förslagen till aflöningsstat för patent- och registreringsverkets ordinarie personal att gälla från och med år 1899 jemte dertill hörande vilkor för löneförmånernas åtnjutande samt till utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1899, medgifva:

att afgifterna för patent och registrering af varumärken finge användas till bestridande af de utgifter, hvilka i enlighet med den godkända utgiftsstaten för patent- och registreringsverket betingades af tillämpning under år 1899 af förordningen angående patent och lagen om skydd för varumärken; samt

att afgifterna för registrering af aktiebolag och föreningar för ekonomisk verksamhet och för andra uppgifter till aktiebolags- och föreningsregistren äfvensom för anmälanden till handelsregistren finge användas till bestridande af de utgifter, hvilka antingen i enlighet med nyssberörda utgiftsstat betingades af tillämpning under år 1899 af lagen om aktiebolag, lagen om aktiebolag, som drifva försäkringsrörelse, och lagen om registrering af bankaktiebolag eller ock af Kongl. Maj:t funnes betingade af tillämpning under år 1899 af lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, lagen om handelsregister, firma och prokura tillika med lagen om ändring i vissa delar af sistnämnda lag samt lagen om handelsbolag och enkla bolag.

Utskottet hemstälde:

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen, med godkännande af dels följande

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

Aflöningsstat

för patent- och registreringsverkets ordinarie personal att gälla från och med år 1899.

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa aflöning.	
	Kr.	Kr.	Kr.	
1 öfverdirektör	5,000	2,000	7,000	Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kronor.
1 öfveringeniör	3,700	1,800	5,500	
1 öfveringeniör	3,700	1,800	5,500	
1 ledamot och sekreterare .	3,000	1,500	4,500	Lönen kan höjas efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
2 ledamöter och sekreterare	6,000	3,000	9,000	
1 registrator och arkivarie .	1,800	1,200	3,000	
1 notarie	1,800	1,200	3,000	
1 byråingeniör	1,800	1,200	3,000	
5 byråingeniörer	9,000	6,000	15,000	
1 bokhållare	1,800	1,200	3,000	
1 förste vaktmästare	800	300	1,100	
1 vaktmästare	500	300	800	Lönen kan efter 5 år höjas med 100 kronor.
2 vaktmästare	1,000	600	1,600	
Summa	—	—	**62,000**	

Anm. Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån qvarstår, lönen minskas med 150 kronor.

dels följande vilkor och förbehåll att gälla till efterrättelse för åtnjutande af de i aflöningsstaten för patent- och registreringsverkets ordinarie personal uppförda löneförmåner, nemligen:

att tjensteman i patent- och registreringsverket skall vara underkastad den vidsträcktare tjenstgöringsskyldighet eller jemkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af embetsverket eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, äfvensom, derest i en framtid verkets ställning inom förvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan såsom sjelfständigt embetsverk anses, vara förpligtad att, med bibehållande af den tjenstegrad och aflöning han innehar, efter förändrad arbetsordning sköta de med tjensten förenade göromål;

att med tjenst i patent- och registreringsverket icke må förenas annan tjenst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, ej

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

heller annan tjenstebefattning, med mindre den befinnes icke vara hinderlig för fullgörandet af tjenstgöringen i verket; dock att tjensteman, som vid den nya löneregleringens inträdande redan innehar tjenst utom patent- och registreringsverket, må densamma bibehålla, så länge den icke är för tjenstgöringen i patent- och registreringsverket hinderlig;

att de med hvarje befattning förenade tjenstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, tjenstens innehafvare verkligen tjenstgjort eller åtnjutit semester, men skola för den tid, han eljest varit från tjenstgöringen befriad, utgå till den, som tjensten förrättat;

att den, som af sjukdom hindras att sin tjenst förrätta, eger uppbära hela lönen, men att den, som eljest undfått tjenstledighet för svag helsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag, kan förpligtas att under ledigheten, utöfver sina tjenstgöringspenningar, afstå så mycket af lönen, som för tjenstens förrättande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande af semester, tjensteman af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning inom verket, densamma, mot åtnjutande i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna tjenstgöringspenningar, men eljest af deremot svarande belopp i stället för egna tjenstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än tre månader under ett år;

att, der förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af tjenst i samma lönegrad är enligt stat medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under vilkor att innehafvaren mera än fyra år af denna tid sjelf med godt vitsord bestridt sin egen eller på grund af förordnande annan statens tjenst, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan eger rum, efter ytterligare fem år på samma vilkor, under iakttagande, hvad såväl den ena som den andra förhöjningen angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjensteåldern blifvit uppnådd; börande nuvarande löntagare dervid tillgodoräknas den tid, som före statens utfärdande förflutit från hans tillträde till tjensten på grund af förordnande;

att såväl tjensteman som vaktbetjent skall vara underkastad de bestämmelser i fråga om afgång ur tjensten samt pensionsrätt och pensionsafgift, som framdeles kunna varda meddelade; samt

att semester må, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ega rum, åtnjutas af öfverdirektören, öfveringeniörerna och sekreterarne under en och en half månad samt af registratorn och arkivarien, notarien, byråingeniörerna samt bokhållaren under en månad årligen;

dels ock följande

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

Utgiftsstat

för patent- och registreringsverket för år 1899.

	Kronor.	Kronor.
A. Aflöningar.		
Ordinarie personalen	62,000	
Anslag till ålderstillägg, förslagsvis	1,500	63,500
B. Omkostnader.		
Förslagsanslag.		
Till adjungerade ledamöter, biträdande ingeniörer, amanuenser, särskildt tillkallade tekniska biträden, extra skrifbiträden, extra vaktmästare, vikariatsersättningar, renskrifning och skrifmaterialier, postafgifter, hyror, ved, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m.	48,000	
» böcker och tidskrifter, trycknings- och bindningskostnader, kungörelser och publikationer m. m. efter afdrag af influtna prenumerationsafgifter och dylikt	48,550	
» återstälda registreringsafgifter	2,900	
» bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern	1,550	101,000
Summa kronor	——	**164,500**

må medgifva, att afgifterna för patent och registrering af varumärken må användas till bestridande af de utgifter, hvilka i enlighet med den godkända utgiftsstaten för patent- och registreringsverket betingas af tillämpning under år 1899 af förordningen angående patent och lagen om skydd för varumärken; samt

att afgifterna för registrering af aktiebolag och föreningar för ekonomisk verksamhet och för andra uppgifter till aktiebolags- och föreningsregistren äfvensom för anmälanden till handelsregistren må användas till bestridande af de utgifter, hvilka antingen i enlighet med nyssberörda utgiftsstat betingas af tillämpning under år 1899 af lagen om aktiebolag, lagen om aktiebolag, som drifva försäkringsrörelse, och lagen om registrering af bankaktiebolag, eller ock af Kongl. Maj:t finnas betingade af tillämpning under år 1899 af lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, lagen om handelsregister, firma och prokura tillika med lagen om ändring i vissa delar af sistnämnda lag samt lagen om handelsbolag och enkla bolag.

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr von Friesen: Herr talman! Jag har begärt ordet för att be om ändring uti ett af förbehållen i fråga om lönestatens åtnjutande, och kommer jag i öfrigt att yrka bifall till statsutskottets förslag.

Den punkt jag afser återfinnes på sid. 86 i utskottets betänkande andra stycket nedifrån, der det heter, att »såväl tjensteman som vaktbetjent skall vara underkastad de bestämmelser ifråga om afgång ur tjensten samt pensionsrätt och pensionsafgift, som framdeles kunna varda meddelade». Detta vilkor förekommer icke i Kongl. Maj:ts proposition, utan Kongl. Maj:t har föreslagit, att tjenstemän och vaktbetjente vid patent- och registreringsverket skola erhålla pensionsrätt i likhet med öfriga tjenstemän och vaktbetjente, för hvilka löneregleringar blifvit på senare tiden vidtagna. Detta Kongl. Maj:ts förslag har utskottet icke velat tillstyrka på den grund, att utskottet har ansett det vara en inom Riksdagen allmän uppfattning, att pensionsrätt för tjenstemän icke bör beviljas, såvida icke tillika föreskrifves, att tjenstemännen genom visst afdrag å sin lön skola sjelfva bidraga till pensioneringen. Och derför var det afdelningens inom utskottet — andra utgiftsafdelningens — ursprungliga mening — att helt och hållet utesluta denna punkt. Detta ansågs icke kunna medföra någon olägenhet för tjenstemännen i patent- och registreringsverket, ty det dröjer ännu mycket länge, innan dessa kunna tänka på någon pension, enär derför skulle fordras 35 tjensteår och patent- och registreringsverket är ett mycket ungt verk. Deremot ansågs det vara betänkligt — då man har den bestämda önskan, att pensionsrätt icke må beviljas annat än på det vilkor, att tjenstemännen sjelfva genom löneafdrag bidraga till pensioneringen — att nu vid regleringen af lönerna inom ett nytt embetsverk bevilja pensioner utan en sådan föreskrift. Afdelningen inom utskottet och efter denna afdelning utskottet sjelft tilltrodde sig icke att gifva något förslag, huru detta löneafdrag borde ordnas, och derför syntes det utskottet — i synnerhet som ju frågan om tjenstemännens pensionering för närvarande är under beredning inom regeringen — vara klokast att uppskjuta frågan om dessa tjenstemäns pensionering till en annan riksdag. I afdelningens till utskottet afgifna förslag var sålunda detta moment helt och hållet uteslutet, men då gjordes inom utskottet den anmärkningen, att i sådant fall skulle på dessa tjenstemän komma att tillämpas en kongl. kungörelse af 1877, som stadgar, att, der icke vid lönereglerings uppgörande annat är bestämdt, tjenstemännen skola komma på indragningsstaten i enlighet med vissa uti denna kungörelse omförmälda vilkor; och det var naturligtvis icke utskottets mening, att så skulle ske. Då skulle man ju dels helt och hållet ha gått miste om den effekt, som man åsyftat med momentets uteslutande, dels skulle dessa tjenstemän ha kommit på allmänna indragningsstaten i stället för att, enligt Kongl. Maj:ts förslag,

Ang. patent- och regtstreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

deras pensioner skulle ha utgått af till patent- och registreringsverket inflytande afgifter. På denna grund infördes i stället det moment, som i utskottets betänkande förekommer. Häremot ha sedermera gjorts anmärkningar ur olika synpunkter, särskildt ur den synpunkten, att, äfven om detta moment förefinnes, kungörelsen af år 1877 ändock skulle vara giltig. Momentet i fråga skulle endast utgöra ett inskränkande vilkor för tillämpningen af sagda kungörelse. Äfven ur en annan synpunkt har klander anförts mot momentet, sådant det nu är affattadt, nemligen mot den bestämmelsen, att tjenstemän och betjente skola med afseende å afgång ur tjensten vara underkastade de bestämmelser, *som framdeles kunna varda meddelade.* Man har sagt, att det icke är mycket bevändt med deras sättande på ordinarie stat, om man framdeles skall kunna besluta huru som helst med afseende på deras afgång.

Allt detta har sedermera blifvit taget i öfvervägande, och åtminstone på afdelningen inom utskottet ha vi ansett momentet böra ersättas med ett annat, till hvilket jag nu ber att få yrka bifall. Detta nya moment skulle lyda: »*att* i allmänhet gällande bestämmelser i fråga om tjenstemäns och vaktbetjentes rätt till pension icke skola vara på nu ifrågavarande tjenstemän och vaktbetjente tillämpliga». På detta sätt ha vi ansett, att man bestämdt skulle uppskjuta frågan om dessa tjenstemäns rätt till pension.

För den händelse detta mitt yrkande skulle bifallas, får jag tillika hemställa, att uti motiveringen på sid. 83 i slutet af det stora stycket måtte utgå orden: »samt att i stället föreskrifves, att tjensteman och vaktbetjent skall vara underkastad de bestämmelser i fråga om afgång ur tjensten samt pensionsrätt och pensionsafgift, som framdeles kunna varda meddelade».

Herr talman! Med den förändring, som jag tagit mig friheten å åtskilliga utskottsledamöters vägnar föreslå, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr grefve Hamilton: Det skall säkerligen icke öfverraska statsutskottets ärade ledamöter, då jag säger, att jag för min del känner liflig glädje öfver, att statsutskottet i så många och vigtiga punkter gillat den uppfattning beträffande lämpligaste sättet för patent- och registreringsverkets definitiva organisation, som häfdats af embetsverket i dess underdåniga hemställan, och sedermera i det väsentligaste godkänts af Kongl. Maj:t. Men jag antager äfven, att statsutskottets ärade ledamöter icke heller skola känna sig öfverraskade, om jag, då statsutskottets förslag likväl i väsentliga punkter afviker från nyssnämnda uppfattning, ber att med några ord få häfda den ståndpunkt jag fortfarande intager, då jag ingalunda känner mig öfvertygad af hvad statsutskottet anfört.

Till en början ber jag dervid att få yttra några ord om något, som egentligen icke nu föreligger till Riksdagens afgörande. Kongl. Maj:ts förslag är — såsom bekant — närmast föranledt af en

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

skrifvelse från 1896 års Riksdag, i hvilken Riksdagen bland annat yttrade, att patent- och registreringsverket nu nått en sådan utveckling, att dess organisation borde för en längre tid kunna fastslås. Detta yttrande har återupptagits både i reservationen och i utskottets hemställan. Med anledning deraf tror jag det icke vara olämpligt att erinra om, att embetsverket just med afseende på detta yttrande ansett sig böra påpeka, att man icke kan tala om en definitiv organisation af patent- och registreringsverket i den mening, som man talar om en definitiv organisation af andra embetsverk, d. v. s. så att man kan säga: nu har verket fått så och så många tjenstemän, och dermed skall det vara slut för åtskilliga år. Det är nemligen lika omöjligt att tala om en dylik definitiv organisation af patent- och registreringsverket som att säga: nya jernvägar skola vi visserligen bygga, men vi skola icke tillsätta några nya stationsinspektorer. Det är nemligen gifvet, att i samma mån som patentväsendet utvecklar sig — och det utvecklar sig mycket hastigt — man icke kan undvika att oafbrutet — såsom skett under de sista åren — tillsätta så många tjenstemän, att befattningarne kunnat skötas. Orsaken till att jag nu velat framhålla detta beror på en särskild omständighet. I sitt förslag erinrar embetsverket om det sätt, hvarpå granskningen af patentansökningarne eger rum. Det tillgår nemligen så, att den förberedande granskningen, undersökningen om uppfinningen är ny eller ej, verkställes af underordnade tjenstemän, dels byråingeniörer, som nu skulle blifva ordinarie tjenstemän i första lönegraden, och dels af biträdande ingeniörer, amanuenser. Dessa biträdande ingeniörer måste tillsättas undan för undan, allt efter som patentansökningarnes antal ökas; och man torde — med den fart ökningen nu eger rum — få beräkna att tillsätta minst tre dylika befattningar om året. Då verket gjorde sin hemställan, hade verket fyra byråingeniörer och åtta biträdande ingeniörer — och i år har antalet biträdande ingeniörer måst ytterligare ökas. Nu ansåg verket, att det icke kunde vara lämpligt, att så många af dess tjenstemän befunno sig på amanuensgraden; och derför var det, då denna stat icke skulle träda i kraft förrän 1899, en gifven konseqvens af de grundsatser, som uttalats, att man borde tillsätta ytterligare fyra byråingeniörer. Af dessa skulle dock icke mer än två användas för granskningsarbetet; de båda andra skulle, den ena förestå verkets stora bibliotek och den andra blifva chef för den s. k. klassificeringsafdelningen. Statsrådet och chefen för civildepartementet underkände icke de skäl, som embetsverket anfört i detta afseende, men ansåg sig icke kunna tillstyrka mer än två nya byråingeniörer, nemligen en för biblioteket och en för klassifikationsafdelningen. Deremot strökos de båda andra. Jag tror emellertid icke, att detta var ens af sparsamhetsskäl befogadt, emedan verkets stat mycket väl skulle hafva burit det. Jag har velat framhålla detta, för att Andra Kammaren icke skall för-

vånas, om verket snart kommer åter med anhållan, att dessa båda andra byråingeniörsposter måtte inrättas.

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

Hvad sedermera det nu föreliggande betänkandet beträffar, finnes det deri ett uttalande, om hvilket statsutskottets ledamöter i båda kamrarne varit ense, och som jag skall be att få yttra ett par ord om. Utskottet säger, att, vid granskning af utgiftsstaten för embetsverket, det icke kunnat undgå utskottets uppmärksamhet, att kostnaden för verkets publikationer uppgått till afsevärdt höga summor. »I saknad», säger utskottet, »af fullständig utredning i fråga om hithörande förhållanden, har utskottet visserligen icke velat i detta afseende uttala någon bestämd anmärkning eller föreslå någon ändring i den framlagda utgiftsstaten, men utskottet anser emellertid, att dessa kostnader borde kunna något nedbringas, hvilket syftemål torde kunna vinnas, derest, på sätt i kongl. förordningen den 17 november 1893 angående statens upphandlings- och entreprenadväsende m. m. föreskrifves, antingen anbud å för embetsverket erforderlig trycknings utförande blefve infordrade eller arbetet blefve å auktion utbjudet.»

Med anledning häraf skall jag be att få erinra, att de publikationer, som af verket utgifvas, äro dels de i lagen föreskrifna kungörelserna i Posttidningen och dels följande af verket utgifna arbeten, nemligen: Först patentskrifterna, den vigtigaste publikationen, som utgår i särskilda häften för hvarje patent och innehåller de af uppfinnarne lemnade beskrifningar af uppfinningarne med nödiga ritningar, om så är behöfligt. Vidare är det årliga sak- och personregister till dessa patentskrifter. Derefter varumärkestidningen, som innehåller afbildningar och beskrifningar af varumärken jemte årsregister; samt slutligen samlingen af anmälningar till aktiebolags-, handels- och föreningsregistren. Samtliga dessa publikationer tryckas för närvarande af aktiebolaget Norstedt & Söner, som derför uppbär ersättning enligt med verket träffade skriftliga öfverenskommelser. Men dessa öfverenskommelser hafva i hvarje fall träffats, efter det offentliga anbud — såsom utskottet föreslagit — infordrats och firman Norstedt & Söner lemnat det afgjordt lägsta anbudet. I afseende å den s. k. samlingen af publikationer rörande bolagsväsendet skedde ett sådant infordrande af anbud för något mer än ett år sedan, då verket öfvertog denna registrering; och detta infordrande af anbud skedde i fullaste öfverensstämmelse med 1893 års förordning. Firman Norstedt & Söner ingaf då bland sju täflande ett anbud, som så enormt understeg de andra, att man icke kunde tänka på att taga något annat; och jag kan icke tänka mig, att utskottet menat, att man redan nu efter ett år skulle uppsäga detta kontrakt och utbjuda tryckningen af denna publikation till ny täflan.

Hvad de andra publikationerna beträffar, utbjödos äfven de till offentlig täflan, då verket inrättades år 1884, genom kungörelse i Posttidningen och andra tidningar, och firman Norstedt & Söner lemnade äfven då det afgjordt lägsta anbudet. Natur-

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

ligtvis kan man med fog ifrågasätta, om det icke skulle vara lämpligt att nu revidera bestämmelserna i denna öfverenskommelse genom att uppsäga kontraktet — det kan uppsägas när som helst — och å nyo utbjuda arbetena till ny täflan. Jag antager, att denna fråga kommer att blifva föremål för Riksdagens revisorers uppmärksamhet, och derför begagnar jag tillfället att uttrycka den förhoppning, att man icke måtte förhasta sig i sitt omdöme. För min del intager jag visst icke den ståndpunkten, att jag säger, att man icke bör göra en sådan revidering. Men jag vill framhålla, att det torde vara ganska osäkert, om man på den vägen kan vinna någon nämnvärd nedsättning. Förhållandet är nemligen, att såväl i fråga om patentskrifterna som i fråga om öfriga publikationer, firman Norstedt & Söner genom kontrakt förbundit sig icke blott att efter viss ersättning utföra all tryckning, utan äfven att omhänderhafva all magasinering af lagret, som måste vårdas och ökas, att på egen bekostnad brandförsäkra det samt sköta om hela distributionen utan annan ersättning än vanlig återförsäljningsprovision. Vidare har firman förbundit sig att sköta om den ganska stora gratisutdelning af publikationer, som sker till institutioner inom och utom landet utan annan ersättning än för porto och emballage. Särskildt detta gör, att jag tror mig lugnt kunna säga, att det svenska patent- och registreringsverket utger sina publikationer för en kostnad, som i det hela är relativt lägre än i något annat land, just emedan man i andra länder icke har tillfälle att använda denna väg, utan måste bilda särskilda afdelningar inom verken för att handhafva denna förlagsrörelse. Knappast någon annan firma torde kunna täfla med Norstedt & Söner i detta afseende, emedan dessa hafva hela denna apparat färdig för Svensk Författningssamling. Skulle man derför utbjuda tryckningen af dessa publikationer å nyo till fullt fri täflan, skulle man, för att några andra firmor skulle kunna vara med om täflingen — det blefve i alla fall blott några få, som kunde åtaga sig arbetet, några stora firmor, och det af skäl, som jag ej närmare behöfver utveckla — väl strängt taget först göra den ändring, att verket sjelft öfvertoge hela förlags- och distributionsrörelsen. Men, så vidt jag kan bedöma saken, skulle man under nuvarande förhållanden icke kunna komma ifrån en sådan ändring för lägre kostnad än 5 à 6 tusen kronor om året, en utgift, som dessutom skulle växa oafbrutet; och det torde väl kunna ifrågasättas, om man skulle kunna spara in detta genom att byta om förläggare. Jag vill för öfrigt påpeka, att det icke saknas andra utvägar att kontrollera, om priset är för högt eller ej. Ty dels ingå ständigt till verket uppgifter om, hvad i utlandet utgifves för dylikt, och dels komma ofta andra firmor med förfrågningar och anbud. Men när dessa fått taga reda på förhållandena och privat gjort anbud — och det har förekommit många gånger på de senare åren — hafva deras anbud alltid varit betydligt högre än Norstedt & Söners. Vidare tror jag, att, om man vill vara fullt rättvis, man icke bör kunna förvåna sig

öfver den ökning af kostnaderna, som egt rum. Ty ökningen beror på, att utvecklingen är så stor. Men relativt taget hafva kostnaderna tvärtom minskats — och det ganska betydligt — under de sista 7 à 8 åren, så att de sjunkit för hvarje patentskrift från i medeltal 32 kronor till 24 kronor. Detta på grund af de förenklingar, som kunnat vidtagas icke minst derför, att affären blifvit allt större och större.

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

Statsutskottet har icke velat bifalla, hvad Kongl. Maj:t föreslagit rörande pensionsrätt för verkets tjenstemän. Kongl. Maj:t hade ifrågasatt, att patentverkets tjenstemän liksom andra verks skulle få pension och att denna pension skulle bestridas af verkets egna medel, men med hänsyn till att pensionsfrågan i allmänhet inom kort skall bli föremål för pröfning, ansåg Kongl. Maj:t, att verkets tjenstemän skulle förbindas att underkasta sig alla de ändringar i vilkoren för pensionsrätt, som kunna beslutas. Utskottet har icke velat gå den vägen, utan stält sig på en annan ståndpunkt.

Vore det nu så, att utskottet icke åsyftat annat, än hvad min ärade granne här nyss utvecklade, skulle jag för min del icke ha så mycket att säga derom. Ty så vidt jag fattade honom rätt, resonerade han som så: Kongl. Maj:t har sagt, att verket skall få pensionsrätt, med skyldighet, att det underkastar sig blifvande ändringar; statsutskottet har menat, att då pensionsfrågan snart skall lösas, vore det lika bra att nu icke tillerkänna verket pensionsrätt utan uppskjuta den frågan till en annan riksdag, som han uttryckte sig. Ja, hade utskottet yttrat sig endast så, skulle jag icke haft något att säga. Men olyckligtvis har utskottet i sitt anförande en passus, som — om man skall läsa den efter ordalydelsen — i mitt tycke är bra hård, hvarför jag skulle vara mycket tacksam, om statsutskottets ledamöter ville förklara, att de icke dermed åsyfta, hvad som i sjelfva verket ligger i ordalagen. Sedan statsutskottet erinrat om, hvad Kongl. Maj:t föreslagit, säger utskottet nederst på sid. 82: »Dessa föreskrifter», nemligen att tjensteman skulle vara underkastad de förändringar i fråga om pensionsrätt, som sedermera kunde komma att meddelas, »synas utskottet icke utesluta, att tjensteman eller vaktbetjent skulle kunna blifva berättigad att vid uppnådd pensionsålder erhålla pension af embetsverkets medel utan att dessförinnan hafva för sagda ändamål behöft vidkännas något afdrag å de honom i aflöningsstaten tillerkända aflöningsförmåner».

När man jemför detta med hvad utskottet sedermera yttrar, att det tyckes vara den allmänna åsigten inom Riksdagen, att pensionsfrågan skall ordnas så, att statens embets- och tjenstemän skola erlägga en afgift till bestridande af kostnaderna för sin egen pensionering, så kan detta icke betyda annat, än att utskottet i sjelfva verket anser det mycket väl kunna hända, att pensionsfrågan icke blir så snart afgjord. Med andra ord, som jag uppfattat detta uttalande, tyder det derpå, att utskottet velat använda patent- och registreringsverket såsom ett slags medel att

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

forcera fram pensionsfrågan i en gifven rigtning. Men då pensionsfrågan ännu icke är klar att framläggas för Riksdagen, synes det mig vara bra hårdt att redan nu tillgripa ett sådant tvångsmedel, Jag skulle mycket väl förstå, att man skulle vilja göra så, om här hade pågått årslånga strider mellan regering och Riksdag rörande pensionsfrågan. Men att, innan frågan ens börjat debatteras, säga: Dessa tjenstemän skola icke någonsin få pension, förrän Kongl. Maj:t ordnat pensionsfrågan så, som Riksdagen vill, det tycker jag verkligen är bra hårdt.

Patentverket hade i sin underdåniga hemställan ansett sig böra ifrågasätta, att öfveringeniörerna, de tekniska byråcheferna i verket, som man kan kalla dem, skulle erhålla någon förhöjd aflöning, och föreslagit, att deras lön skulle upptagas till 6,000 kr., hvaraf 4,200 kr. såsom lön och 1,800 kr. såsom tjenstgöringspenningar, med ett ålderstillägg å 500 kr. Detta har utskottet icke varit med om i vidsträcktare mån, än att utskottet förordat en höjning af öfveringeniörernas lön med 500 kr., men deremot endast *ett* ålderstillägg, under det att de för närvarande ha två. Utskottet säger, att det kan icke godkänna de skäl, som anförts för en förhöjning åt dessa ledamöter. Jag hörde nyligen en ledamot af statsutskottet yttra, att då det är fråga om nya löner, hittar man alltid på och säger, att i *detta* fall fins det alldeles särskilda skäl. Jag måste medgifva, att jag kände mig träffad af yttrandet, ty också jag vågar drifva den satsen, att just i detta fall föreligga särskilda skäl. Som herrarne veta, fins det i de centrala embetsverken tjenstemän af tre lönegrader, den första å 3,000 kr., med två ålderstillägg, den andra, sekreteraregraden, å 4,500 kr., också med två ålderstillägg, och slutligen den tredje, byråchefsgraden, å 6,400 kr., med ett ålderstillägg, så att lönen slutligen blir 7,000 kr. Nu har patentverket icke ansett sig kunna ifrågasätta, att alla dess ledamöter skulle få en sådan lön, ty verket intager ju en undantagsställning, så att man icke kan säga, att det står i full paritet med de gamla centrala embetsverken, som hafva underordnade myndigheter under sig i hela landet. Men med afseende å de tekniskt bildade ledamöterna har verket ansett, att det fins särskilda skäl för höjande af deras aflöning. Herrarne skola komma i håg, att de personer, som äro öfveringeniörer i patentverket, utföra till alla delar en byråchefs göromål. Dessa befattningar äro derjemte alldeles ovanligt ansträngande. Dessa öfveringeniörer skola sitta och granska de inkommande beskrifningarne öfver uppfinningar, den ena efter den andra. Det är en sådan massa med löpande göromål, så att de icke någonsin kunna stanna och hvila, utan dag för dag kommer en mängd af mål in, som skall behandlas. De hafva således i och för sig ett mycket träget och tankeansträngande arbete. Dessa personer hafva att bedöma ansökningar, som samtidigt göras öfver hela den civiliserade verlden, och som i andra länder granskas af framstående teknici. Redan af denna omständighet är det naturligtvis önskvärdt, att man äfven i Sverige dertill

förvärfvar framstående personer. Och jag vågar påstå, att när det är fråga om teknici, gäller det väl i långt högre grad än rörande administrativa tjenstemän, att det är lönen, som bestämmer, hvilken karl man får. När man vet, hvilka löner erbjudas unga skickliga teknici i det praktiska lifvet här i landet och i hela verlden, som stär dem öppen, efter endast några få års tjenstgöring, då kunna herrarne icke undra på, att det skall vara ytterligt svårt för mig att få framstående personer att stanna qvar i tjensten, när dessa teknici äro lägre aflönade än de juridiskt bildade byråcheferna. Man kan icke alls ifrågasätta — såsom också framhållits i patentverkets hemställan — att man skall betala dem med samma löner, som de erhålla i det privata affärslifvet. Men gifvet är, att man något måste göra hänsyn till att de ha betydligt högre aflöningar, som locka dem, i det privata lifvet.

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

Här klagas oafbrutet öfver att man i den svenska statsförvaltningen alltför litet drager till sig den tekniska fackkunskapen. Ja, det är klagomål, som nog kunna ha fog för sig. Men man har icke heller mycket att erbjuda den tekniska fackkunskapen, när man ställer sig på den ståndpunkten, att dess representanter icke skola vara ens jembördiga med den juridiska bildningens, utan att de skola vara lägre aflönade.

Jag tycker för min del, att det ej bör kunna anses vara någon ohemul propos, att dessa ledamöter skulle få en lönetillökning af 500 kr. och derigenom komma upp till en lön, som dock med 400 understege, hvad de juridiskt bildade byråcheferna i andra verk få börja med.

Jag har härmed endast velat redogöra för, att det är uteslutande detta, som ledt oss, och ingalunda något försök att tillskansa embetsmännen i allmänhet högre lön. Jag kan icke gå ifrån, att jag tycker, att de förslag, vi framstält, äro ganska billiga.

Utskottet har nu välvilligt ökat lönerna något och särskildt sökt afhjelpa den olägenhet, som förefinnes med afseende å förhållandet mellan sekreterarens och öfveringeniörens lön. Men detta har dock skett i ganska ofullständig grad. Fortfarande kommer det att inträffa, att, när den tekniske sekreteraren tjenstgjort i tio år, han har samma lön, som han skall få, när han befordras till öfveringeniör; och han kommer då att förtjena mindre, derför att han förut skött öfveringeniörens tjenst, då denne haft semester, hvilket han naturligtvis icke sedermera kan göra. Han kan äfven förlora derpå, att utskottet föreslagit ett sådant förhållande mellan tjenstgöringspenningarne, att det kan inträffa, att en sekreterare, om han blir sjuk, har 4,000 kr. att lefva på, men en öfveringeniör, om han blir sjuk, har blott 3,700 kr. Detta är en mindre oegentlighet, men det är dock en oegentlighet. Jag har velat framhålla detta såsom ett ytterligare skäl, hvarför jag fortfarande anser, att det icke var en obillig begäran, som patent- och registreringsverket framstälde med afseende å de tekniskt bildade ledamöternas aflöning.

Ang. patent och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

Med afseende å det slut, hvartill statsutskottets ärade ledamöter i denna kammare kommit, och med hänsyn till den ställning, hvari jag står till frågan, har jag intet yrkande att göra.

Herr von Friesen: Herr talman! Den föregående ärade talaren påstår, att statsutskottets förslag i väsentliga punkter afviker från det af patent- och registeringsverket framstälda förslaget. På mig gjorde detta det intrycket, att han hade bra stora pretentioner på att man skulle till punkt och pricka taga allt, hvad detta verk föreslagit. Afvikelserna äro nemligen — för att gälla en lönestat, som första gången förelägges Riksdagen — enligt min tanke högst obetydliga. Han fäste sig vid 1896 års Riksdags skrifvelse, i öfverensstämmelse med hvilken meningen nu vore att definitivt organisera verket för en längre tid framåt. Ja, det kan det väl vara, äfven om man erkänner, att i detta verk — i likhet med hvad fallet varit i posten och telegrafen — efter verkets utveckling nya ordinarie tjenster behöfva inrättas. Jag tror icke, att någon anser, att icke posten och telegrafen — åtminstone posten, ty i telegrafen har ju på senare tider telefonväsendet tillkommit utan särskild stat — är definitivt ordnad. Men det hindrade icke, att Riksdagen förra året beviljade ända till 225 nya ordinarie tjenster i postverket på en gång. Det är en definitiv organisation i samma mening, som man nu äfven här sökt göra.

Med afseende å den ärade talarens yttrande om tryckningskostnaden för publikationerna vill jag icke närmare ingå i detalj derå, ty jag saknar fortfarande den utredning, som jag skulle behöfva. Men jag tror, att, om man tänker på den underhandling, som mellan honom såsom verkets chef och Norstedt & Söner kommer att föras angående billigare utförande af verkets trycksaker, det hade varit bättre, om han icke så här definitivt tagit Norstedt & Söners parti på förhand.

Med afseende å pensionsrätten tror jag icke det varit meningen att på något sätt visa hårdhet mot patent- och registeringsverket; men det är ju påtagligt, att, om Riksdagen den ena gången efter den andra beviljar pensionsrätt utan att dervid fästa vilkor om bidrag från lönerna, Kongl. Maj:t deraf skall finna sig föranlåten att, när sedan för Riksdagen framlägges frågan om ordnande af pensionsväsendet i dess helhet, påpeka, att det är så, att Riksdagen, utan att föreskrifva dylika afgifter, nyligen har beviljat pensionsrätt. Jag tror icke, att patent- och registeringsverket skall härutinnan röna särskild olägenhet, och jag ber den ärade talaren vara öfvertygad om, att så ej varit statsutskottets mening; men man fann inom statsutskottet allmänt, att konseqvensen fordrade, att man nu icke fastslog någon pensionsrätt, då inom Riksdagens båda kamrar råder en så bestämd önskan att få frågan om pensionsväsendet löst i här angifven rigtning.

Hvad sedermera öfveringeniörernas löner beträffar, vill jag för det första framhålla, att den af utskottet nu föreslagna lön

är densamma som den af Kongl. Maj:t på eget bevåg för öfver-ingeniör fastställda. Den har till och med förbättrats i det afseendet, att begynnelselönen höjts med 500 kronor; slutlönen åter är densamma, 6,000 kronor. För öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att om vi nu skulle höja denna lön till 6,500 kronor, men låta chefens lön stå qvar vid 7,000 kronor, skulle ju åter inträda det missförhållande, som patent- och registreringsverket sjelft vidrört, nemligen att det ej skulle blifva rätt proportion mellan öfveringeniörernas och öfverdirektörens löner.

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

Den ärade talaren sade vidare: Kan det vara rigtigt, att man sätter lönen för dessa tekniskt bildade byråchefer lägre än för de juridiskt bildade byråcheferna? Ja, det har patent- och registreringsverket sjelft föreslagit, ty det föreslår för de tekniskt bildade en slutaflöning af 6,500 kronor, då för de juridiskt bildade ledamöterna i andra verk, såsom talaren sjelf nämnde, slutaflöningen är 7,000 kronor. Denna skilnad har sålunda ej gjorts i statsutskottet, utan af patent- och registeringsverket sjelft. Nu har det, som sagdt, efter det resonnement, patent- och registreringsverket här fört, icke varit möjligt för utskottet att — då man, särskildt med afseende å utskottets förslag i fråga om landtbruksstyrelsen, icke velat höja chefens lön — sätta öfveringeniörernas lön högre, än här föreslagits — det tror jag vara en naturlig konseqvens.

Den ärade talaren framhöll vidare, att vissa missförhållanden skulle uppstå, då den tekniske sekreteraren öfverginge till öfveringeniör. Ja, men dessa missförhållanden äro högst obetydliga och ingalunda så stora, som de missförhållanden varit, hvilka här förut tillskapats af Kongl. Maj:t — som jag förmodar på patent- och registreringsverkets eget förslag.

Jag tror således, att man icke har rätt, då man är missnöjd med det förslag till patent- och registreringsverkets definitiva ordnande, som här af statsutskottet blifvit framstäldt.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Den förste talaren i ämnet har redan framhållit de skäl, som tala för den af Kongl. Maj:t föreslagna löneförhöjningen för öfveringeniörerna, likasom han ock yttrat sig angående pensionsfrågan, så att i dessa hänseenden har jag ej något vidare att yttra. Jag vill endast tillägga, att, då den ärade ledamot af statsutskottet, som senast yttrat sig, fann ett bestämdt hinder för höjning af öfveringeniörs lön till 6,500 kronor i det missförhållande, som då skulle uppstå mellan denna lön och chefens lön, hvilken vore endast 7,000 kronor, det ju varit mycket lätt att, om statsutskottet velat, afhjelpa detta missförhållande genom att gå med Kongl. Maj:t, som föreslagit chefens lön och tjenstgöringspenningar till sammanlagdt 7,500 kronor. Då skulle detta missförhållande hafva helt och hållet försvunnit.

Men den förste talaren berörde ej den andra löneförhöjning, som Kongl. Maj:t ifrågasatt, och om den ber jag att få yttra

Ang. patent- och registreringsverket äfvensom disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter. (Forts.)

några ord. Det är Kongl. Maj:ts förslag, att lönen för chefen skulle höjas från 7,000 till 7,500 kronor.

Kongl. Maj:t har visserligen icke haft att för detta förslag åberopa några sådana särskilda skäl, hvarom den förste talaren erinrade, utan blott allmännna skäl, som dock synas ega full befogenhet, nemligen den utveckling, patent- och registreringsverket under de senare åren vunnit, en utveckling, som naturligtvis från chefens sida kräfver ökadt arbete och ökad omtanke.

Statskontoret, som hörts i denna löneregleringsfråga, har, som det synes, med allt fog framhållit, att det finnes fullt skäl för, att chefen för patent- och registreringsverket — helst numera, sedan en helt ny branch af ärenden, nemligen rörande registrering af aktiebolag, lagts på honom — erhåller en aflöning, som icke öfverstiger den, som tillkommer landssekreterare och landskamrerare i de folkrikare länen, och understiger den, som öfverdirektören i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen nu uppbär. Dessa ha varit skälen för Kongl. Maj:ts förslag.

Då vidare patent- och registreringsverket var, så vidt jag erinrar mig, det första verk, vid hvars organisation man sökte i fullständigaste mån genomföra den grundsatsen, att ett embetsverk borde, frigörande sig från en hel mängd öfverflödiga och föråldrade former, träda i direkt beröring med och på allt sätt tillhandagå den allmänhet, som hade att anlita verket; då denna verkets organisation, som ordnats af dess nuvarande chef, af honom och hans personal fullföljts och fortsatts i samma anda, till dess verket nått sin nuvarande utveckling, så synes mig patent- och registreringsverket — ehuru jag erkänner, att dess ifrågavarande löneregler rönt en välvillig behandling från statsutskottets sida — dock vara förtjent af en *ännu mera* välvillig behandling.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan med den af herr von Friesen under öfverläggningen föreslagna ändring.

Punkterna 9—27.

Biföllos.

Ang. åtskilliga geologiska byråns kartarbeten.

Vid föredragningen dernäst af *punkten 28*, angående anslag till geologiska undersökningarne, begärdes ordet af

Herr Wavrinsky, som yttrade: Jag har icke, herr talman, begärt ordet för att yrka något annat än bifall till statsutskottets hemställan, utan för att yttra några ord i en fråga, som med det föredragna ärendet har nära sammanhang.

Som kammaren torde hafva sig bekant, har frågan om nya kartor vid de geologiska undersökningarne sedan ett tiotal år varit under debatt; och många försök hafva gjorts för att vinna

det ändamål, som med dessa kartor afsetts. En del af dessa kartarbeten har utförts i så stor skala som 1 : 50,000; sedan förändrades skalan till 1 : 200,000, och slutligen fann Kongl. Maj:t anledning att, på grund af utlåtanden från chefen för dessa undersökningar, inställa arbetena i denna mindre skala för att pröfning af en ny metod för dessa kartors utarbetande i 1 : 100,000 skulle kunna utföras. Det gälde att välja mellan den gamla metoden att upplägga plankartor på rent papper och att öfvergå till uppläggande af terrängkartor, dervid man lade in terrängbeteckningarne på ett topografiskt underlag. Dessa försök utföllo till en början icke lyckligt, enligt hvad man finner af statsutskottets utlåtande i ärendet år 1895, der det heter: »De jordartskartor med terrängbeteckning, som nyligen blifvit såsom prof utgifna med användande af topografiska kartor såsom underlag, gifva, efter utskottets förmenande, anledning till anmärkningar. Genom terrängbetecknings medtagande uppstår nemligen lätt en otydlighet, som upphäfver de fördelar, man med detta förfaringssätt åsyftat vinna. Utskottet föreställer sig derför, att, då numera proftryck i större omfattning föreligga, frågan om sättet för de geologiska kartornas reproduktion bör tagas i förnyadt öfvervägande.» Chefen för Sveriges geologiska undersökning erhöll derför af dåvarande chefen för civildepartementet befallning att söka åstadkomma förbättringar och att forsätta sina undersökningar för ernående af ett gynsammare resultat.

Ang. åtskilliga geologiska byråns kartarbeten. (Forts.)

Jag erinrades nu af en artikel i »Dagens Nyheter» för några dagar sedan derom, att Kongl. Maj:t redan den 9 december 1896 afgjort denna fråga. Det intresserade mig då att taga del af, till hvilket resultat chefen för Sveriges geologiska undersökning kommit beträffande dessa nya försök, hvarför jag i civildepartementet tillåtit mig att studera chefens inlaga och slutliga utlåtande i ämnet, hvarjemte jag, genom mycket välvilligt tillmötesgående från geologiska byrån och särskildt dess aktuarie, varit i tillfälle att taga de nya kartorna i betraktande. Af detta studium fick jag emellertid det intrycket, att denna fråga ännu icke är fullt löst, och jag kunde icke värja mig från den farhågan, att vi stode i begrepp att upplägga nya kartor enligt ett system, angående hvilket icke ens fackmännen syntes vara ense, huruvida man med detta skulle komma till ett nöjaktigt resultat. Jag befarar nemligen, att man efter någon tid skall ännu en gång få lof att ändra tillvägagångssättet för dylika kartors uppläggande, något, som ju komme att rubba det geologiska kartverkets kontinuitet och enhet. Vi hafva ju först haft en stor del af detta kartnät utarbetadt efter den förenämnda största skalan, vidare en del i den mindre skalan, å plankartor, och nu skulle vi börja ett nytt system med s. k. terrängkartor.

Jag kan nu icke neka till, att ju icke de kartor, som jag hade tillfälle att se å geologiska byrån, visade, att man i flera hänseenden vunnit ett resultat med ofvansagda undersökningar och försök. Så t. ex. har för hand upplagts ett prof på berg-

Ang. åtskilliga geologiska byråns kartarbeten. (Forts.)

grundskartor, hvilka synas mig komma att blifva af ett mycket bestående värde för geologien och dess studium. Men hvad jordartskartorna beträffar, förefaller det mig, som om det resultat, hvartill man med dem kommit, icke skulle kunna i närvarande stund anses nöjaktigt. Det är visserligen sant, att genom användandet af ljusare färgtoner för de geologiska beteckningarna kartorna blifvit något bättre. Det är också sant, att man träffat åtgärder för att i det hela få dem något ljusare och derigenom i viss mån tydligare. Men ett faktum är dock, att — och det erkänna också fackmän, synes det mig — våra topografiska kartor i allmänhet ändå äro för mörka för att de skola kunna tjena till ett nöjaktigt underlag för de geologiska beteckningarne. När de geologiska beteckningarne ske med ljusare färgtoner, framträder visserligen terrängen bättre, men då blir åter det hela mindre markeradt. Af en topografisk karta, som, oaktadt den just icke bidrager, enligt mitt tycke, att öka förtroendet för det nya tillvägagångssättet, mycket välvilligt tillhandahållits mig å geologiska byrån — jag vill framhålla detta såsom ett bevis för de dervarande tjenstemännens opartiskhet, anmärkningsvärd, då de för sin del syntes öfvertygade om, att de nya kartorna skulle blifva bättre än de förra, särskildt derigenom att tillfälle gafs jemföra terrängen samt förekomsten af berg- och jordarter — af denna karta, säger jag, som förevisades mig såsom prof på topografiska corpsens nya kartor, förfärdigade efter ett nytt system, fick jag den uppfattningen — som jag för resten finner bestyrkt genom ett yttrande af f. d. chefen för de geologiska undersökningarne, professor Torell — att dessa kartor skulle mindre än de förra vara egnade att tjena till underlag för de geologiska beteckningarne, emedan de i det hela äro betydligt mörkare, beroende på den nya proceduren vid tryckningen. Denna olägenhet har man delvis sökt förekomma genom att å kartan icke inrymma beteckningar för skog och kärr, hvarigenom på vissa trakter af kartan någon ljusning inträdt, men jag är ändock af den öfvertygelsen, att dessa kartor, på det hela taget, sämre till och med än de förra lämpa sig för sitt ifrågavarande ändamål. Härtill kommer, att detta förfaringssätt, med borttagande af skog- och kärrbeteckningarne, ju icke kan tillämpas på det stora topografiska kartnät, som redan är färdigt; å de redan färdiga kartorna kunna ju inga förändringar eller förenklingar vidtagas.

Om — och det är endast i förbigående, som jag tillmäter detta någon betydelse — jag får fästa afseende vid den af mig förut omnämnda artikeln i Dagens Nyheter, så är det att märka, att det meddelas i denna artikel, det professor Erdmann, hvilken grundlagt det geologiska kartverket, sedan han noga tagit i öfvervägande, hvilken metod för kartornas tryckning vore den bästa, om terrängkartan yttrat sig på följande sätt: »Då man härvid tager i betraktande den på denna karta i allmänhet, och i synnerhet inom mera kuperade trakter, hårdt utpreglade schatteringen hos terrängföremålen . . . så torde detta förslag . . . ingalunda

böra förordas, och detta så mycket mindre, som bland de sedermera derpå anbragta geologiska färgerna många utan tvifvel skulle komma att till deras tydlighet och lätta igenkännelighet lida till följd af och genom en sådan under dem befintlig mörk och grumlig botten.» — Och såsom medlem i den kartkomité, som år 1871 lemnade utlåtande, har den nuvarande chefen för Sveriges geologiska undersökning förklarat: »Att åter, såsom i betänkandet är föreslaget, för en geologisk karta i 1 : 100,000 begagna en terrängkarta såsom underlag, vore för vårt sönderstyckade land högst otjenligt, emedan den grumling af färgerna, som terrängen alltid åstadkommer, skulle i denna skala, der hvarje färgfigur blott är fjerdedelen så stor som i skalan 1 : 50,000, verka alltför störande och göra kartan alltför svårläst».

Ang. åtskilliga geologiska byråns kartarbeten. (Forts.)

Det samtal, som jag hade med chefen för Sveriges geologiska undersökning, vittnar om, att han är färdig att lojalt göra allt för att af dessa terrängkartor göra det bästa möjliga, och jag hyser fullt förtroende till att så skall ske. Men jag kan dock icke värja mig för den farhågan, att han icke skall komma att i afsevärd grad lyckas. Efter en underrättelse, jag inhemtat af en fackman, som närmast har med de topografiska kartorna att göra, vill det synas, som om man icke på alla håll skulle vara öfvertygad om, att några väsentliga förbättringar af denna karta, såsom passande underlag i fråga, vore att förvänta på de vägar, man hittills försökt.

Lägger jag allt detta tillsammans, så vill det synas, som om herr statsrådet och chefen för civildepartementet något tidigt torde hafva fält sitt utslag i detta ämne.

Jag säger, att jag hyser farhågor — derför har jag ock velat gifva uttryck åt dessa farhågor — att, om det skulle visa sig — som jag har anledning förmoda — omöjligt att, trots de bästa afsigter, på denna väg göra detta geologiska kartverk fördelaktigt, bra och värdigt, detta då skall komma att på ett betänkligt sätt sönderstyckas och mista sin enhetliga karakter.

I sammanhang med detta har jag också velat till protokollet uttrycka en önskan om att något måtte göras ifrån geologiska undersökningsbyråns sida för att dessa kartor måtte af allmänheten bli mera kända. Jag har nemligen funnit, att de i praktiskt hänseende knappast spela någon rol. Jag har nästan icke sett något bruk af dem, eller att den stora allmänheten ens känner till dem — det torde i denna kammare vara högst få, som sett dessa kartor. Det förefaller mig derför, som om ifrån geologiska byråns sida något borde göras, för att allmänheten måtte bli mera förtrogen med betydelsen af dessa kartor, så att de icke blott komma att tjena vetenskapliga ändamål och det geologiska studiet, utan blifva för rent praktiska syften mera tillgängliga.

Endast för att lemna kammaren tillfälle att bilda sig ett omdöme om denna sak, har jag velat till protokollet få dessa tankar antecknade. Jag har icke något annat yrkande att göra än om bifall till statsutskottets hemställan.

Ang. åtskilliga geologiska byråns kartarbeten. (Forts.)

Vidare anförde:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Den föregående ärade talaren nämnde, att han fått reda på, att Kongl. Maj:t den 9 december 1896 fattat beslut i fråga om utgifningssättet af geologiska kartverket. Han hade först gått upp i civildepartementet för att få reda på beslutet, hvarefter han i geologiska byrån tagit kännedom om kartorna. Hvad Kongl. Maj:ts beslut angår, så hade han med mindre omgång kunnat få kännedom derom genom att vända sig till den kongl. propositionen vid förra årets riksdag angående statsverkets tillstånd och behof. Der redogöres under sjette hufvudtiteln för detta Kongl. Maj:ts beslut af den 9 december 1896. Som kammaren behagade erinra sig, har frågan om sättet för utgifningen af det geologiska kartverket, huruvida man skulle bestämma sig för plankartor eller jordartskartor med terrängbeteckning, varit föremål för långvariga undersökningar. Det yttrande, som den ärade talaren åberopat ifrån geologiska undersökningens förste chef, hvilket yttrande ju således ligger åtminstone en 26 år tillbaka i tiden, torde — med all aktning för honom och hans insigter — icke kunna tillmätas alltför stor betydelse, då, som vi veta, hela utgifningssättet för de topografiska kartorna liksom de olika utgifningsmetoderna i öfrigt undergått stora förändringar. Som herrarne behagade erinra sig, förekom frågan vid 1895 års riksdag, då inom statsutskottet prof på jordartskartor med terrängbeteckning framlades. Dessa tillfredsstälde icke utskottet, emedan de ansågos, om jag får begagna ett sådant uttryck, för grötiga; det var för många saker hopade tillsammans, och det var svårt att åtskilja färgerna.

Med anledning deraf anställdes nya försök upprepade gånger, och slutligen fann man, att genom anbringande af ljusare färg för jökelgruset, en jordart, som mest förekommer, kartorna vunno i tydlighet. Sedan hafva de kartor, som geologiska undersökningens dåvarande chef lyckats frambringa, vunnit godkännande, om jag icke missminner mig, af hela kommissionen för rikets allmänna kartverk, och det var i enlighet med dess utlåtande, som Kongl. Maj:t fattade beslutet af den 9 december 1896, hvarigenom föreskrefs jordartskartor med terrängbeteckning och derjemte bergartskartor i mindre skala utan terrängbeteckning.

Endast i ett afseende var det, om jag minnes rätt, som Kongl. Maj:t afvek ifrån kommissionens hemställan, nemligen i fråga om jordartskartor rörande Bohuslän. Med hänsyn till beskaffenheten hos de topografiska kartorna öfver Bohuslän, särskildt det norra bladet, som var mycket mörkt, tvekade kommissionen att i afseende å Bohuslän förorda kartor med terrängbeteckning. Kongl. Maj:t beslöt emellertid, att man skulle göra försök med upprättandet af jordartskartor på grundval af ett par topografiska kartblad.

Jag tror således, att denna fråga verkligen har blifvit noga undersökt, och fördelarne af att på samma karta, som utmärker

jordarterna, äfven hafva terrängbeteckningar synas mig vara så i ögonen fallande, att man gifvetvis bör sträfva derefter, hvadan det icke är skäl att öfvergifva det system, man nu kommit till.

Ang. åtskilliga geologiska byråns kartarbeten. (Forts.)

Herr Wavrinsky: Jag hoppas, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet icke mister tålamodet, när jag nu tar mig friheten att göra ett par invändningar.

Jag är icke alldeles öfvertygad om, att detta arbete har kommit öfver försökens område. Jag erkänner villigt, att de kartor, jag på sistone sett, äro bättre än dem, jag sett förut, och att ytterligare förbättringar kunna vidtagas, men jag kan i alla fall icke finna af de upplysningar, jag inhemtat, att man på den väg, man valt, kan vinna så synnerligen stora förbättringar. Tvärtom säger förre chefen för geologiska undersökningarna i sitt utlåtande, att motsatsen är att befara till följd af att de topografiska kartorna tillverkas på annat sätt, så att de blifvit *mörkare än förut;* då jag dertill lägger, att man på underlaget af dessa kartor skall tillämpa ett nytt, ofullständigare beteckningssätt af de geologiska formationerna, hvilket icke ens kan tillämpas öfver hela landet — undantag har ju måst göras för Bohuslän och, som jag vet, äfven för Blekinge län, emedan det topografiska underlaget der är uråldrigt — har jag trott mig böra väcka uppmärksamhet härpå. Jag fruktar, att det skall komma att inverka menligt på värdet utaf vårt kartverk, om denna Kongl. Maj:ts resolution sättes i verket, innan man hunnit större fullkomning med dessa kartarbeten och lyckats undanrödja svårigheterna.

Det är för att få uttala dessa farhågor, som jag ansett mig kunna besvära kammaren i denna fråga.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Punkten bifölls.

Punkterna 29—35.

Biföllos.

Beträffande härefter *punkten 36*, angående anslag till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen, anförde

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Jag anser mig böra meddela, att bland Sveriges ladugårdsegare efterfrågan å tuberkulin på senare tiden visat sig vida större, än man förut haft anledning att vänta. Det lemnas, som kammaren behagade erinra sig, gratis till examinerade veterinärer och efter förra Riksdagens uttalande äfven till ladugårdsegare. Af anslaget, 50,000 kronor för innevarande år, äro afsedda, enligt vid förra året framlagd fördelning, 20,000 kronor till belöningar

för anordningar mot tuberkulosen samt 30,000 kronor för anskaffande och utdelning af tuberkulin samt till ersättning för veterinärernas af undersökningar föranledda resor.

Nu har, enligt hvad för några dagar sedan landtbruksstyrelsen anmält för Kongl. Maj:t, redan under innevarande år så mycket tuberkulin blifvit utskickadt och ersättningen för af undersökningarna föranledda resor stigit till sådana belopp, att större delen af de 30,000 kronorna redan hafva gått åt, hvarför det lär bli nödigt, om man icke alldeles skall inställa dessa tuberkulinundersökningar, att för återstående delen af detta år bereda tillgång till särskilda medel för ändamålet.

Medan jag har ordet, tillåter jag mig, med anledning af utskottets uttalande i motiveringen vid denna punkt: »att bland de sakkunnige olika åsigter gjort sig gällande angående tuberkulinets egenskaper och tillförlitligheten af de dermed anstälda undersökningarna», få meddela kammaren, att enligt officiella rapporter, som hit inkommit öfver tuberkulinundersökningarna vid karantänsorterna uti Tyskland å boskap, införd ifrån Sverige, det resultat erhållits — undersökningarna afse månaderna juli, augusti och september år 1897 — att af under denna tid ympade 1,308 djur 615 reagerat; vid nedslagtningen af dessa djur, som reagerat, konstaterades tuberkulos hos 91,9 %, och det är ju ett ganska vackert exempel på tuberkulinets tillförlitlighet då man tar i betraktande, att undersökningarna i slagthus icke kunna vara så noggranna som vid en obduktion i vetenskapligt syfte.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkten 37.

Bifölls.

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok.

Punkten 38.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 122) hade herr *Ernst Carlson* föreslagit, att Riksdagen måtte för utgifvande under sakkunnig ledning af en på svenska, engelska och franska språken affattad statistisk handbok öfver Sverige, dess näringar och samhällsförhållanden, under riksstatens sjette hufvudtitel anvisa ett extra anslag af 30,000 kronor att utgå med hälften, eller 15,000 kronor, under hvartdera af åren 1899 och 1900.

Utskottet hemstälde emellertid, att motionen ej måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Ernst Carlson: Herr grefve och talman, mina herrar! Vid denna framskridna middagstimme skall jag icke länge taga

kammarens tålamod i anspråk. Men då statsutskottet icke allenast afstyrkt min ifrågavarande motion — hvilket ju regelbundet är att förvänta, då enskild motionär i en anslagsfråga första gången framkastar en ny idé — utan också i sin afstyrkande motivering angående motionens samhällsnyttiga syfte gjort ett särdeles välvilligt uttalande, vill jag här begagna tillfället att taga fasta på statsutskottets ord i detta afseende. Ett hufvudsakligt ändamål för mig med motionens väckande har nemligen varit att fästa uppmärksamheten på behofvet, det enligt min tanke mycket känbara behofvet att få en brukbar statistisk handbok öfver Sverige, ett behof, som jag för min del icke tror kunna på ett tillfredsställande sätt tillgodoses utan statens mellankomst. Jag skall derför be att ett par ögonblick få uppehålla mig vid några punkter i statsutskottets motivering.

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

På sid. 133 i det nu föredragna utlåtandet heter det: »Utskottet delar motionärens åsigt, att en statistisk handbok af den omfattning, som i motionen afsetts, skulle kunna medföra nytta genom att till vidsträckta kretsar i synnerhet utom landet sprida kännedom om vår nations utveckling i andligt och materielt afseende.»

Nå väl! Statsutskottet erkänner alltså *nyttan* af den ifrågavarande publikationen. Men jag ber att få betona, att den nytta, vårt land skulle kunna draga af en dylik handbok, ingalunda — såsom i fortsättningen af utskottets resonnement synes förutsättas — uteslutande eller ens hufvudsakligen är förknippad med Pariserutställningen 1900, äfven om denna sida af saken äfven förtjenar att beaktas och utgjort en af anledningarna till att motionen framträdt just nu. Nej, behofvet af en dylik handbok är — alldeles oberoende af nämnda utställning — särdeles trängande både inom och utom vårt land.

Vi svenskar äro nemligen i detta afseende betydligt sämre stälda än våra grannar danskar och norrmän. Danmark eger en utmärkt sådan handbok i Falbe-Hansens och Scharlings arbete, Norge åter i Brochs statistiska handbok, hvilken åstadkommits med offentligt understöd och är öfversatt på franska. Men i Sverige saknas ännu en dylik publikation. Väl hafva vi åtskilliga geografiska, topografiska och administrativa hjelpredor af olika slag. Visserligen gjordes också hos oss för en mansålder sedan genom det kända Agardh-Ljungbergska verket en ansats till att få till stånd en statistisk handbok öfver Sverige. Men sedan dess hafva vi fått åtnöja oss med sådana statistiska redogörelser, som åstadkommits i samband med verldsexpositionerna, den första i Wien 1873, sedermera åtföljd af dylika i Filadelfia, Paris och Chicago, statistiska redogörelser, om hvilka den nuvarande chefen för statistiska centralbyrån, doktor Elis Sidenbladh, inlagt stora förtjenster. Det enda, vi eljest i detta afseende hafva, är den vidlyftiga, i många hänseenden förtjenstfulla publikationen »Bidrag till Sveriges officiella statistik», dessa stora häften i folio, som äro hvarje riksdagsman väl bekanta. Nämnda verk erbjuda onek-

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

ligen ett förträffligt källmaterial för dem, som vilja tränga närmare in på en viss punkt och der göra en detaljundersökning. Men jag vädjar till herrarne, om det är en lämplig lektyr för den, som vill skaffa sig en öfversigt öfver det hela eller hastigt finna en faktisk upplysning i någon särskild fråga. Jag tror, att de allra flesta skola svara nej härpå.

Det finnes visserligen också ett »Sammandrag af Sveriges officiella statistik». Men detta innehåller endast siffror och kan således icke fylla det ändamål, som här afses, nemligen en *statistique raisonnée* eller en framställning, der icke blott nakna siffror meddelas, utan äfven deras betydelse, hvilken såsom bekant lätt kan misstolkas och derför i ett arbete, afsedt för den stora allmänhetens bruk, kräfver en sakkunnig utläggning. Det är en sådan öfversigtlig framställning af Sveriges andliga och materiella kultur, dess näringslif, samhällsinrättningar och hvad dermed eger samband, som här afses, en framställning, som skulle åtföljas af öfversigtskartor, statistiska diagram och sakregister, så att hvar och en lätt skulle finna sig till rätta dermed. Denna framställning skulle utgifvas *dels* på tvenne vigtiga kulturspråk för att sedan genom konsulat och regeringsbyråer kunna spridas i utlandet till sådana större affärsmän och tidningar, som ville taga närmare kännedom om våra förhållanden, *dels* också på svenska för att till billigt pris utgå i vida kretsar, om möjligt till sockenbiblioteken i de olika delarne af landet.

Men — sedan statsutskottet väl erkänt nyttan af en dylik publikation, yttrar utskottet i sitt utlåtande vidare, att det icke känner sig »öfvertygadt vare sig om lämpligheten af det sätt, hvarpå motionären tänkt sig det föreslagna arbetet skola utföras, eller derom, att gagnet af den ifrågasatta publikationen skulle uppväga den kostnad, som genom ett bifall till motionen skulle ådragas statsverket». Så länge det var fråga om syftet, harmonierade utskottet särdeles väl med motionären. Men när det blifver fråga om de ekonomiska vilkoren för syftets realiserande, då börjar disharmonien.

Hvad nu först sättet för arbetets åstadkommande beträffar, har jag föreslagit, att medlen skulle uppföras under sjette hufvudtiteln, och att arbetets ledning skulle uppdragas åt statistiska centralbyrån eller åt kommerskollegiets statistiska afdelning — de två mest sakkunniga institutioner, vi i detta afseende hafva här i landet — med rätt för Kongl. Maj:t att bestämma, hvilkendera lämpligast borde få uppdraget. Ett sådant tillvägagående finner utskottet vara af tvifvelaktig lämplighet, förmodligen anseende, att saken helst borde lemnas åt den enskilda företagsamheten. Detta vore naturligen för staten det billigaste och äfven beqvämaste sättet att få frågan löst. Men den enskilda utvägen har här det felet, att den på grund af arbetets kostbarhet och ringa rentabilitet sannolikt aldrig komme att anlitas. Och vidare, om den enskilda utvägen verkligen anlitades, skulle den i allt fall icke tillnärmelsevis kunna föra till ett så godt resultat som den

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

officiella. Ty det ligger i öppen dag, att en enskild publikation af ifrågavarande art icke kan få den auktoritet som en statspublikation. Den enskilde kan omöjligen skaffa sig alla de olikartade uppgifter, som här äro af nöden. Detta är deremot mycket lätt för ett statistiskt embetsverk, som dessutom, der så behöfves, utan möda kan få de inhemtade uppgifterna kompletterade och kontrollerade.

I ett sådant tillvägagående ligger ingenting byråkratiskt. Det är i sjelfva verket endast ett fortsättande af den nationella tradition, vi här i Sverige sedan mer än ett århundrade följt. Sverige var nemligen, som bekant, det första land i Europa, som redan i midten af 1700-talet skaffade sig ett statistiskt embetsverk, den s. k. tabellkommissionen, hvilken i senare tider aflösts af statistiska centralbyrån. Det var insigten om, att insamlandet och bearbetandet af statistiskt material vore en statens uppgift, som gaf anledning till inrättande af ett dylikt embetsverk. Och det vore alltså fullt konseqvent, om nu åt detta embetsverk anförtroddes ledningen af ifrågavarande arbete, oafsedt att detta vore lämpligt äfven med hänsyn till de framstående krafter, som der finnas för att på ett dugande sätt taga denna uppgift om hand.

Hvad åter kostnaden för den ifrågasatta publikationen beträffar, kan denna synas dryg nog, då den beräknas till 30,000 kronor. Men kostnadsförslaget springer upp så högt, väsentligen derför att den utländska upplagan är afsedd till gratisutdelning och således icke skulle kunna medföra någon inkomst. Vidare är här fråga om tabelltryck, kartor, register, öfversättningsarfvode m. m., som medföra betydliga kostnader. Derför har förslaget, som är uppgjordt i samråd med erfarne statistici och efter infordrande af anbud från tryckerier, icke kunnat göras billigare, men det är så pass rymligt tilltaget, att det ej behöfver öfverskridas. Jag vill till jemförelse nämna, att den statistiska redogörelse, som gjordes till Pariserutställningen 1878, kostade omkring 13,700 kronor, enligt räkning, som jag här har i min hand. Det var likvisst då fråga endast om ett mindre antal exemplar (2,000) på *ett* främmande språk, medan här är fråga om ett vida större antal exemplar (3,500) på *två* utländska språk, äfvensom en svensk upplaga.

Att märka är emellertid, att här gäller endast en temligen betydande utgiftspost för en gång. Ty visserligen är det sant, att en statistisk redogörelse efter vissa mellantider behöfver förnyas. Men om staten blott en gång anskaffat en stomme för ett dylikt arbete, en fast och väl utarbetad stomme, kan man mycket väl tänka sig, att enskilde eller ock staten med ringa besvär och kostnad kunna med nya siffror uppfriska och efter ändrade förhållanden utfylla densamma. Det skulle då gå här — som så ofta skett hos oss, när det gält att bryta mark på nytt område — att staten till en början finge taga hand om saken. Sedan få enskilde taga vid, och fortsättningen går af sig sjelf.

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

Betydelsen af en sådan publikation som den af mig ifrågasatta skulle naturligen ligga deri, att genom den kunde både inom och utom vårt land spridas en korrektare och mångsidigare uppfattning af vår finansiella ställning och våra nationella resurser. Bristen af en pålitlig statistisk handbok öfver Sverige visar sig bland annat deri, att till och med i utlandets nyaste geografiska och statistiska handböcker förekomma högst besynnerliga och vanstälda upplysningar angående vårt land. Jag skall icke trötta kammaren med att uppräkna en mängd befängdheter af dylik art, som jag samlat ur förnämligare verk inom den nyare litteraturen. Jag skall endast framhålla ett enda, men särdeles talande faktum, nemligen att Norge, som i Brochs handbok, utgifven på statens bekostnad och öfversatt till franska, eger ett fullgodt arbete, motsvarande det här ifrågasatta, är i utlandets geografiska och statitiska verk genomgående rigtigare och fullständigare behandladt än Sverige. Slå t. ex. upp Elysée Reclus' berömda »géographie universelle», och ni skall finna, att Norges sjöfart, Norges fiskerier, ja till och med Norges bergsbruk äro mycket utförligare och bättre behandlade än Sveriges jordbruk och öfriga näringar, ett förhållande, som helt enkelt beror derpå, att för Norge har Reclus — såsom citaten upplysa — haft Brochs handbok att anlita, medan han för Sverige icke haft någon sådan vägledning att tillgå.

Äfven hvad vårt eget land vidkommer, tror jag, att den ifrågasatta handboken skulle få en ganska stor betydelse, då genom densamma och dess medelbara inflytande på litteraturen skulle utbredas en rigtigare uppfattning om våra näringskällor och samhällsförhållanden. Huru många i vårt land finnas väl t. ex., som äro underkunniga om ens så pass enkla statistiska fakta som att Sverige i afseende på medellifslängden hos invånarne, i afseende på jernvägarnes längd i förhållande till folkmängden, i afseende å telefonväsendet eller i afseende på trävaruutförseln m. m. intager det främsta rummet i Europa, ja, i hela verlden? Något mera bekant är kanske, att vårt land i afseende på förekomsten af jernmalm och i afseende på folkupplysningen kan upptaga täflan med hvilket annat land som helst. Jag tror emellertid, att bristande kännedom om vårt lands ställning i ekonomiskt och socialt hänseende icke så litet bidragit till att framkalla den brist på företagsamhet, den försagdhet, då det gäller vårt eget, och den blinda, ofta obefogade beundran för allt utländskt, som så ofta förspörjes här i Sverige.

Jag håller alltså före, att det skulle bidraga att stärka vårt folks nationalmedvetande i icke ringa grad, om man till vida kretsar kunde sprida kännedomen om den verkliga ståndpunkten af Sveriges resurser och naturliga hjelpkällor. Å andra sidan kunde det nog också för oss vara gagneligt att genom de jemförelser, som i en dylik publikation måste förekomma, få veta, i hvilka afseenden vi stå efter andra nationer och sålunda erhålla en helsosam sporre till att gå framåt.

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

Jag skall, mina herrar, icke längre taga kammarens tid i anspråk. Men då vår officiella statistik har så vackra anor och samlat ett aktningsbjudande material, som för praktiskt bruk borde bearbetas och göras tillgängligt för en större allmänhet; då statens inkomster för närvarande flöda ovanligt ymnigt och det väl alltså ej kunde anses för mycket, om från det rikt dukade bordet fölle några smulor till civila och kulturella ändamål; och då det särskildt nu, vid det förestående sekelslutet, ej torde finnas opåkalladt att i en öfverblick söka samla resultaten af den storartade inre utveckling, som utmärkt sista delen af vårt århundrade här i Sverige och som på ett så lysande sätt trädde fram i dagen vid allmänna konst- och industriutställningen i somras, så hoppas jag, att kammaren skall finna, att jag icke saknat skäl för min framställning.

Herr talman! Jag tillåter mig på grund af hvad jag nu anfört, om också icke med synnerligt hopp om framgång, att hemställa om bifall till min motion.

Häruti instämde herrar *Melin*, *K. G. Karlsson*, *Arhusiander*, *Restadius*, *Petri*, *Brodin* och *Boëthius*.

Herr Höjer: Herr talman! Denna motions öde i kamrarne torde icke vara tvifvel underkastadt. Upprigtigt sagdt, undrar jag heller icke så mycket på den afstyrkande hemställan, hvarmed statsutskottet i denna fråga framkommit. Hade jag sjelf tillhört statsutskottet, så är det — om också icke sannolikt — dock ganska möjligt, att äfven jag slutit mig till utskottets majoritet. Men det får jag bekänna, att i så fall hade det skett på helt andra grunder än dem, statsutskottet funnit för godt att i sin hemställan anföra. Jag kan nemligen alls icke godkänna utskottets motivering. Först och främst tror jag, att statsutskottets ärade ledamöter i väsentlig mån underskattat gagnet af ifrågavarande publikation, då de anse, att detta gagn icke skulle komma att uppväga det belopp af 30,000 kr., som en dylik handbok skulle kosta. Jag anser, att detta arbete skulle blifva nyttigt icke blott för spridande af en bättre och allmännare kunskap om vårt land inom Sveriges egna gränser, utan äfven såsom ett slags reklam för vårt land bland främmande folk, emedan det på franska och engelska skulle öfversättas. Precis likasom annonsering är nyttig och nödvändig att begagna för att få afsättning för den enskildes produkter, bör en handbok som denna i sin mån befordra afsättningen i utlandet af de svenska näringarnes alster, utom det att den kan öka kännedomen utomlands om vårt eget land, en kännedom, hvilken, såsom hvar man vet, för närvarande är ganska bristfällig.

Det andra skälet, som statsutskottet anför för afslag, är, att, om en dylik handbok öfver hufvud skulle befinnas lämplig, den komité, som har att förbereda Sveriges deltagande i Pariserutställningen år 1900, kunde af det redan beviljade anslaget för detta

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

ändamål bekosta utgifvandet af denna handbok. Jag tror, att statsutskottet högst väsentligt öfverskattat, hvad man kan uträtta med de 200,000 kr., som för utställningen blifvit anvisade. Jag har mycket starka skäl att tro, att Riksdagen har att motse förslag om ytterligare tillskott till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande i verldsutställningen i Paris och att det således visst icke kommer att stanna med redan beviljade 200,000, utan att vi få anvisa ytterligare medel. Under sådana förhållanden torde för komitén just icke yppa sig någon möjlighet att anslå vare sig 10, 20 eller 30 tusen kronor för utgifvande af den handbok, som nu är föreslagen.

Hade jag suttit i statsutskottet och velat afstyrka ifrågavarande motion, skulle jag ha anfört ett helt annat skäl, nemligen det, att frågan icke föreligger i tillräckligt utredt skick. Jag skulle möjligen hafva sagt, att en summa af 30,000 kronor icke är så alldeles obetydlig och att statsutskottet borde hafva ett detaljeradt kostnadsförslag och en fullständigt uppgjord plan, innan utskottet kunde tilltro sig att förorda bifall till motionen. För min enskilda del anser jag en sådan invändning dock icke vara af en så afgörande betydelse, att kammaren icke — i synnerhet efter det välvilliga principuttalande, som statsutskottet till en början gjort — skulle kunna i allt fall bifalla motionärens förslag.

Motionens öde är väl emellertid sannolikt afgjordt. Uti de skäl, motionären anfört för saken, skall jag emellertid be att få på det lifligaste instämma, och jag skall till och med yrka bifall till motionen.

Herr Zotterman förenade sig med herr Höjer.

Herr Centerwall: Herr talman, mina herrar! Jag hade verkligen icke tänkt yttra mig i denna fråga, emedan jag ansåg motionen på förhand dömd i båda kamrarne. Emellertid har jag förnummit, att diskussion i frågan pågått en lång stund i Första Kammaren och att personer af högst olika samhällsställning och politiska åsigter, så vidt jag hört, enhälligt förordat densamma. Jag vill derför taga mig friheten, icke så mycket, helt oförberedd som jag är, att framhålla skäl för bifall till motionen, ty det har motionären redan till fyllest gjort, och herr Höjer har äfven tillagt åtskilligt, men i allt fall att yttra några ord, som i all sin obetydlighet dock måhända kunna bidraga till, att en eller annan kan komma att tänka på, att det kanske icke vore så olämpligt att antaga förslaget.

Jag förstår allt för väl, att statsutskottet från sin synpunkt afstyrkt denna motion. Statsutskottet har ungefär samma skyldighet i förhållande till Riksdagen som husmodern i ett hushåll, nemligen att se till, att man i främsta rummet gör utgifter allenast till hvad som är nyttigt och nödvändigt, och jag kan också

förstå, att under statsutskottets afvisande hållning ligger en benägenhet att spara allt hvad sparas kan till förmån för dem, som i samhället äro mest betungade. Men det fins ögonblick i ett hushåll och äfven i statens hushållning, då man kan slå på stort. Sådana ögonblick inträffa, då det fins öfverskott; då kan man tillåta sig hvad som under normala förhållanden skulle kallas lyx, helst om denna lyx har sin nytta med sig.

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Eorts.)

Utan tvifvel ligger det en viss sanning i herr Höjers jemförelse mellan den enskilde affärsmännens annonsering och ett helt lands bemödande att göra sig kändt. Jag vill dock naturligtvis icke utsträcka likheten längre; ett helt lands bemödande att göra sig kändt måste naturligtvis ske under helt andra former än en enskild persons annonsering och reklamer, liksom staten har helt andra ändamål och uppgifter än den enskilde. I allt fall tror jag dock icke, att det står i vägen hvarken för vårt anseende eller våra inkomster, att vi göra oss så mycket som möjligt och så fördelaktigt som möjligt kända i hela verlden. Att allt för litet är gjordt härför, har motionären vältaligt framhållit. Det är verkligen rent af ynkligt att, om man slår upp skrifter, som handla om vårt lands statistiska förhållanden, se, huru Sverige blifvit behandladt. Äfven om man ser efter i så bekanta handböcker som Annuaire diplomatique, Whitaker m. fl., så får man verkligen, som redan förut nämnts, se origtiga framställningar om Sverige. Nu förefaller det på skäl, hvilka redan förut blifvit anförda, troligt, som om, derest en sådan här publikation komme till stånd och blefve öfversatt till ett par främmande språk, någon ändring i ifrågavarande hänseende skulle inträffa, och det skulle naturligtvis komma hela vårt land till godo. Som man är klädd, blir man hädd, och om vårt folk inför utlandet är klädt i falska föreställningar och origtiga uppgifter, får landet icke samma anseende, som om det träder fram i den kungliga skrud, som är det värdigt.

Jag vill vidare, i likhet med hvad som förut skett, ett ögonblick fästa mig vid statsutskottets motivering, då utskottet säger, att anslaget till Pariserutställningen skulle kunna tillåta afdrag för utgifvande af den ifrågavarande handboken. Det är redan sagdt, att denna bok icke är afsedd endast för Pariserutställningen. Vidare har jag mig bekant, att man af detta anslag beräknat 150,000 kr. allenast till golfhyror, och jag hemställer till hvar och en af herrarne, som varit med på en utställning, och framför allt till dem, som kommit att något närmare blicka in i en utställnings maskineri och organisation, huruvida de tro, att de återstående 50,000 kronorna kunna räcka till ens det nödvändigaste. Nej, snarare torde det vara att befara, att vi ha att motse en begäran om ytterligare anslag för denna utställning.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra — och ännu mera på grund af hvad mina föregångare sagt — ber jag att få yrka bifall till motionen.

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

Herr von Friesen: Här har talats mycket vackert om denna sak såväl af den förste talaren i slutet af hans anförande som af den siste talaren. De voro mycket uppe i det blå, och der är mycket roligt att vara, så att jag ber kammaren om ursäkt, att jag nödgas hålla mig till den praktiska verkligheten.

Det har icke här framhållits, att det verkligen finnes personer, som äro vuxna att utföra det arbete, som motionären har tänkt sig. Vi ha blott motionärens auktoritet i det fallet att hålla oss till. Dock är han sjelf tveksam, om det är statistiska byrån eller kommerskollegium, som skall skrifva hans bok. Men jag tror, att man icke rättvisligen kan på tjenstemännen i dessa verk utan vidare ställa det anspråk, att de skola uppfylla, hvad han fordrar i förevarande hänseende. Jag vet icke, huru motionären tänkt sig detta. Han har upptagit en särskild post på 4,500 kronor för redaktionskostnader; det är således icke meningen, att de ifrågavarande tjenstemännen skola göra arbetet såsom tjenstemän, utan antingen skola de hafva extra betaldt eller ock skola andra personer göra det, hvilketdera finnes dock icke utsagdt, lika litet som man får veta, huruvida det finnes någon, som kan motsvara motionärens förväntningar. Är det då klokt att, då man står inför så osäkra eventualiteter, bevilja penningar och sedan kanske få penningarne bortspilda utan någon valuta? Hvad hafva vi för garanti för att så ej skall ske? Jo, motionären, och jag erkänner, att han är en stor auktoritet, men han tillhör hvarken statistiska centralbyrån eller kommerskollegium.

Det har här sagts, att bidragen till Sveriges officiella statistik äro så vidlyftiga och att det är så svårt att i hast få upplysningar ur dem. Ja, det beror på, huru mycket man studerat dem. Är man inne i dessa publikationer och har dem ordnade på sina hyllor, så får man genast ur dem de upplysningar, man önskar. Det har jag sjelf många gånger erfarit. Nu vill man i stället hafva en bok på 640 sidor. Jag tviflar icke på, att man kan blifva hemmastadd i den boken också, men man måste dock först läsa igenom och sätta sig in i den för att sedermera ur den kunna få reda på hvad man vill veta. För närvarande är jag bättre hemma i bidragen till Sveriges officiella statistik, än jag skulle blifva i den nya boken utan att hafva underkastat den ett särskildt studium.

Det har sagts, att endast statens verk skulle kunna vid sidan af de officiella uppgifter, som finnas, skaffa sig de nya upplysningar, som behöfvas för en sådan publikation. Jag tror dock, att vederbörande industri- och näringsidkare redan hafva blifvit så besvärade med att lemna uppgifter till alla dessa statistiska arbeten, att de icke med något särskildt nöje skola se, om de nu tvingas att lemna ytterligare uppgifter. Jag tror icke heller, att det är behöfligt, ty de uppgifter, som finnas i vederbörande embetsverk, äro fullt tillräckliga för ändamålet.

Det har vidare sagts, att den sista publikationen, som utgafs, såsom jag vill minnas, för utställningen i Paris, kostade 13,100

kronor. Då ansåg man sig kunna af utställningsmedlen undvara dessa 13,100 kronor, men nu skulle man icke kunna undvara något. Det förefaller mig egendomligt. Då man vidare sagt, att man i hvarje händelse hotas med en framställning från utställningskomitén om ett ökadt anslag, så tror jag, att det är skäl i att afvakta, hvad denna komité har att säga, ty kanske man derifrån kan få ett uppslag, som kan blifva ganska värdefullt för frågans bedömande.

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

Så har det yttrats, att här blott är fråga om ett anslag för en gång. Ja, då skulle således detta arbete stanna af efter första upplagan, och ändå skulle det lemna tillförlitliga uppgifter till tidningsmän och allmänheten i utlandet. Jo, tack, det blefve allt inom kort antiqverade upplysningar, som sålunda komme de respektive ländernas invånare till godo.

Den andre talaren i ordningen sade, att han möjligen skulle hafva varit med om att afstyrka motionen, om han varit med i utskottet, men på andra grunder än statsutskottet. Ja, har man nu både utskottets grunder och den ärade talarens grunder, då tycker jag, att man kan vara ganska klar på, huru man skall bedöma denna sak.

Man har vidare sagt, att man genom boken skulle befrämja afsättningen af våra produkter på främmande länder. Ja, det kan man ju säga, men jag tror dock icke, att våra exportörer komma att lägga stor vigt vid detta arbete, utan att de hafva andra och vida verksammare medel att befrämja en sådan afsättning. Jag erkänner, att Riksdagen länge gjort litet och kanske allt för litet för handeln — på senare tiden har dock en ändring häruti inträdt. Så finnes det t. ex. två föregående punkter i detta utlåtande, som kanske ha gått herrarne förbi, i hvilka Riksdagen eller åtminstone denna kammare, ty jag vet icke huru det gått i Första Kammaren, har visat sig ganska välvilligt stämd mot handeln. Den ena punkten rörde handelsläroverken och särskildt handelsinstitutet i Göteborg, den stad, som motionären representerar, och har anslaget till dessa höjts från 15,000 till 20,000 kronor. I den andra punkten har på enskild motionärs förslag anslaget till handelsstipendier höjts från 10,000 till 20,000 kronor.

Att man här möjligen skulle kunna få en mycket intressant bok, det vill jag icke bestrida, men man har dock icke någon garanti för att en sådan verkligen skulle erhållas; såsom jag förut sagt, har jag hittills icke hört uppgifvas en enda person såsom författare. Jag tror, att motionärens mening icke är, att tjenstemännen i statistiska centralbyrån eller kommerskollegium skulle författa boken, eftersom han omnämner särskilda författarearfvoden och särskildt redaktionsarfvode. Motionären tyckes icke heller hafva tänkt sig någon större afgång på detta arbete, ty inkomsten af den svenska upplagan skulle icke uppgå till mer än 3,900 kronor. Ett så utmärkt verk, som skulle göra så stor nytta, borde väl dock betinga mera i försäljning.

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok.

Jag skulle, som sagdt, vara mycket glad, om jag också kunde hålla mig uppe i de höga rymderna och i detta sammanhang tala om nationalmedvetande och sådant, men det kan jag icke, utan måste yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr friherre Bonde: Jag hade verkligen icke tänkt begära ordet i denna fråga, då jag hörde de första talarne och de för mig så öfvertygande skäl, som de framhöllo. Det enda, som jag hade att anmärka, var det missmod, med hvilket de framstälde sina förhoppningar om att kammaren skulle visa sig sympatisk mot motionen. Men efter den siste talarens anförande har jag dock ansett mig böra tillfoga några ord till hvad som förut sagts.

Den siste ärade statsutskottsledamoten har kallat ned kammarens ledamöter från det blå, dit han påstod, att de första talarne hade svingat sig upp, och han har hållit sig till den rena praktiken. Han ansåg det vackra talet om nationalmedvetande — det var hans egna ord — endast vara blåa dunster och att man uteslutande borde se saken praktiskt. Men jag tror, att man kan vara praktisk ibland på ett opraktiskt sätt, och derför tror jag, att det är nyttigt att icke blott sänka sig alltför krasst ner till jorden, utan äfven någon gång stanna der uppe på höjderna för att få litet vidsträcktare vyer och icke endast tänka, att vi blott hafva att göra med vårt eget lilla land, utan se ut öfver den stora vida verlden och äfven synas för densamma, ty, såsom en talare sade, det är både nödigt och nyttigt att göra reklam på det ena eller andra sättet såväl för den enskilde som för det allmänna. Vill man göra sig bekant och vill Sverige vinna framgång i verldsmarknaden för sina varor, så måste det göra sig kändt, och jag tror, att ett sådant här arbete kan blifva af synnerligen stor och vigtig betydelse i detta afseende.

Jag begärde egentligen ordet med anledning af ett yttrande af herr von Friesen. Han sade: Huru i all verlden kan man begära ett anslag, då man icke ens uppgifver, hvem som skall skrifva detta verk? Man vet icke ens, om det är kommerskollegium eller statistiska byrån, som skall göra det. Jag frågar då: Huru skulle det vara möjligt att här säga, att den eller den verkligen kan göra det? Det kan man först säga, när arbetet ligger färdigt, ty det är det enda kriteriet på att någon kan göra det, men nu är det ju icke färdigt, utan man vill framkalla det. Jag tycker dock, att detta är att hysa allt för låg tanke om de krafter, som finnas i vårt land, i synnerhet inom de lärda lagren i landet, att der icke skulle finnas personer kompetenta att utarbeta ett kompendium af detta slag, och jag tror, att herr von Friesen, om han vill se sig omkring, nog skall medgifva, att här i landet finnas krafter, som kunna utföra ett arbete sådant som detta. Det kan ju hända, att statistiska byrån eller kommerskollegium med sina nuvarande arbetskrafter icke medhinna att sjelfva utföra arbetet, utan måste adjungera andra för att utföra sjelfva redaktionsarbetet. Det är derför, som penningar behöfvas, ty det torde herr von Friesen inse,

att det kostar penningar, äfven om publikationen öfverlemnas åt ett verk.

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

Herr von Friesen framhöll också, att, om anslaget blott skulle beviljas för en gång, det icke skulle tjena mycket till, ty arbetet blefve ju snart antiqveradt. Ja, det är ju sant; man får icke tänka sig, att detta anslag gifves en gång för alla och att det aldrig skall komma tillbaka. Tvärtom är det ju att önska, att anslaget skall återkomma, men jag tycker, att det af motionärens första yttrande var tydligt, att, då boken en gång föreligger, en ny upplaga icke skall blifva så dyrbar att utarbeta, utan medföra betydligt mindre kostnader. Men att efter ett visst antal år, t. ex. ett tiotal, en ny upplaga måste utkomma, deri gifver jag herr von Friesen fullkomligt rätt, så att vi få icke tänka som så, att vi här hafva befriat oss från, hvad jag vill kalla, en skyldighet mot Europa genom dessa 30,000 kronor.

Då jag finner, att motionärens skäl verkligen varit så talande, tycker jag, att han skulle hafva låtit det missmod fara, som kännetecknade hans anförande, och hysa den höga tanke om Andra Kammaren, att den under nuvarande gynsamma ekonomiska förhållanden, då statskassans öfverflöd är, jag skulle vilja säga, nästan orimligt, skall vilja använda dessa penningar för ett för landet verkligen produktivt och gagnande ändamål. Då så mycket penningar användes för andra ändamål, så tycker jag, att vi böra för en enda gång taga af det rikligt dukade bordet några små smulor, som ju dessa 30,000 kronor i sjelfva verket äro, och bruka för ett ändamål, som bestämdt kommer att för hela vårt land bära rikliga frukter och på alla håll framvisa välsignelsebringande följder. Jag kan derför icke finna, att man bör hysa misströstan om, att icke åtminstone en ganska stark minoritet i denna kammare skall rösta för det begärda anslaget.

Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Meyer: Då jag undertecknade eller, rättare sagdt, instämde i den nu föreliggande motionen, så får jag bekänna, att jag visserligen icke frågade motionären, hvem han tänkt sig skulle författa den ifrågasatta handboken, men jag tog för alldeles gifvet, att, då man i våra grannländer Norge och Danmark kunnat åstadkomma förträffliga sådana arbeten, det äfven i vårt land skulle finnas någon eller några personer, som vore kompetenta att utföra ett verk sådant som det ifrågavarande, hvilket ju i alla fall icke skulle blifva så synnerligen konstigt.

Anledningen till att jag velat vara med om saken har ingalunda varit den blifvande utställningen i Paris. För mig är det af underordnad betydelse, om boken kommer dit eller ej. Jag har sett saken uteslutande ur praktisk synpunkt, och jag har dervid gjort klart för mig sjelf, att den första förutsättningen för att vi skola kunna utveckla våra handelsförhållanden och skaffa oss nya förbindelser med utlandet är att göra vårt land kändt. För att nå det målet finnes det två sätt — det ena är spridande af

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

sådana böcker som den ifrågavarande, det andra är att utrusta sju eller åtta fartyg, med hvilka man tager det land, som man vill vinna. Nu tror jag ej, att man här kan använda det senare sättet, och jag har derför ansett det lämpligast att anlita den i motionen föreslagna utvägen såsom gagnelig och nyttig för vårt land. Om man ser på förhållandena i andra länder, så skall man finna, huru synnerligen stor vigt, man der lägger på att kunna skaffa nya handelsförbindelser och att söka utvidga de gamla. Om man ser på de stora kontinentalmagterna, såsom England och Tyskland, hvilka länder hafva namn om sig att hafva synnerligen goda affärsmän, så finner man, huru de anlitat den andra af mig omnämnda utvägen. De hafva skaffat sig kolonier, de hafva annekterat främmande länder med äfven för deras förhållanden stora kostnader, de hafva utrustat flottor för att kunna främja sina handelsintressen, äfven med risk att råka i allvarliga politiska konflikter. Icke kan någon tro, att de gjort det uteslutande för att köpmän och industriidkare skola förtjena penningar. Nej, de hafva insett, hvad man har så svårt att fatta i vårt land, att man måste i första rummet främja sina handelsintressen, om man skall kunna gagna landet och gå framåt. Vi köpmän äro intet annat än mellanhänder, vi göra intet annat än förmedla utbytet mellan producenter och konsumenter. I samma mån man underlättar vårt arbete och hjelper oss att nå det mål, vi eftersträfva, i samma mån kunna vi vara till nytta för dem, för hvilka vi förmedla omsättningen.

Nu är det alldeles uppenbart, att man kan säga, att med det begärda beloppet trettio tusen kronor, eller med den ifrågasatta boken icke skall kunna åstadkommas något sådant underverk, att vårt land rent af skulle blifva ett eldorado. Det tror jag visserligen icke alls. Men det förhåller sig härmed för hela landet så som för en köpman eller en industriidkare, att, om han har en vara till salu, han annonserar derom, och om han af sparsamhetsskäl icke skulle annonsera, så skulle man säga, att det icke vore en klok sparsamhet. Jag ser i denna sak intet annat än en annonsering, som måste ske genom statens bemedling, eljest kan sannerligen ingen göra det.

Som jag hört, att Första Kammaren med stor majoritet bifallit motionen, vågar jag hysa en liten förhoppning, att äfven denna kammare skall i detta fall visa sig medgörlig. Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Ernst Carlson: En ärad medlem af statsutskottet talade nyss något om vackra ord, blåa rymder, högan luft o. s. v. Jag har, dess värre, icke sport af något dylikt. Jag vet ej, huruvida det mägtiga statsutskottet mot all förmodan befunnit sig i sådana rymder; men jag har för min del icke gjort mig skyldig till några utflygter dit. Det kan ju hända, att jag råkat fälla några *vackra* ord, det skulle glädja mig, men jag gör endast anspråk på att hafva uttalat några *sanna* ord.

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

Hvad sjelfva sakfrågan beträffar, så kunna ju derom råda olika meningar. Men när fyra framstående affärsmän inom denna kammare instämt i motionen, när vidare Första Kammaren — såsom nu blifvit upplyst — med stor majoritet bifallit densamma, och när statsutskottet utan någon synbar meningsskiljaktighet erkänt nyttan af den föreslagna statistiska handboken, så tror jag, man kan våga påstå, att vägande auktoriteter uttalat sig i förslagets syfte.

Den ärade utskottsledamoten påstår, att jag varit tveksam, om man borde hänvisa sakens utförande till statistiska centralbyrån eller till kommerskollegiets statistiska afdelning. Detta är dock icke fallet. Jag har endast sagt, att det vore lämpligt att öfverlåta åt Kongl. Maj:t att bestämma angående detta.

Vidare framkastade bemälde talare den frågan, huru med ledningen af arbetet lämpligen skulle förfaras. Härpå vill jag svara, att jag tänkt mig, att statistiska centralbyrån, om den finge uppdraget, skulle uppgöra och fastställa planen för arbetet samt derefter låta en af sina tjenstemän leda arbetets utförande efter den fastställda planen. Denne skulle då måhända behöfva ett års tjenstledighet, och derför är för ändamålet i kostnadsberäkningen upptaget ett redaktionsarfvode af 4,500 kronor, enär annan person under tiden skulle sköta hans tjenst och uppbära hans lön. Under redaktörens ledning skulle arbetet naturligen fördelas på flera händer.

Hvilken nu denna redaktör skulle blifva och hvilka de krafter skulle vara, som skulle arbeta under honom, på den frågan anser jag icke lämpligt eller grannlaga att här ingå. Så mycket vill jag endast hafva sagt, att jag med någon kännedom om hithörande förhållanden är af den öfvertygelsen, att vårt land för närvarande har utmärkta krafter för sådant ändamål till sitt förfogande.

Ytterligare framhöll samme talare, att det skulle vara en illusion att tänka, att här gälde ett anslag endast för en gång; saken skulle nog komma tillbaka. Ja väl, det kan ju hända; men Riksdagen har ju då sin beslutanderätt oförkränkt. Skulle försöket med publikationen utfalla så, att det lockade till efterföljd, bör väl intet hinder i förväg läggas i vägen derför. Emellertid tror jag icke, att det i framtiden skall behöfvas nämnvärda kostnader att hålla verket vid magt, om endast nu genom statens försorg åstadkommes en fast stomme, som sedan efter behof kan utvecklas och uppfriskas med nya siffror.

Den ifrågavarande ärade talaren sade ock, att han hade mycket lätt att finna sig till rätta med »Bidrag till Sveriges officiella statistik». Ja, det tror jag nog — med hans statsmannavana och erfarenhet. Men den allmänhet, som skulle draga praktisk nytta af den ifrågasatta handboken, är icke lika slängd som han i att handskas med den officiella statistiken. De flesta, tror jag, skulle tvärtom blifva tacksamma för att få vägledning af en mindre handbok med dertill hörande register, hvilken handbok dessutom kunde utfylla åtskilliga luckor, som förefinnas i nämnda arbete.

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

Jag vill också gent emot hvad som i detta afseende sagts framhålla, att en sådan handbok efter min mening visst icke skulle behöfva utgifvas hvarje år, utan på sin höjd hvart femte eller hvart tionde år, sålunda omfattande en öfverblick af en viss tidrymd.

Jag tror alltså, att de skäl, som blifvit anförda emot förslaget, äro skäligen magra. Den egentliga garantien för anslagets rätta användande ligger deruti, att medlen skulle ställas till Kongl. Maj:ts förfogande och att ett sakkunnigt embetsverk — såsom sedan öfver hundra år tillbaka hos oss med dylika undersökningar förfarits — finge saken lagd i sina händer.

Herr talman! På grund af hvad jag anfört, och då skäl ej blifvit andragna, som kunnat verka ändring i min öfvertygelse, vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Boëthius: Den ärade ledamoten af statsutskottet har såsom skäl för afslag anfört, att man här icke kunnat nämna någon person, som vore duglig att utföra arbetet. En ärad talare på södermanlandslänsbänken har derpå genmält, att det naturligtvis icke kan komma i fråga att nämna någon sådan person; och deruti anser jag honom hafva fullkomligt rätt. På grund af den kännedom, jag har om de statistiska studierna i vårt land, anser jag mig emellertid berättigad att till protokollet förklara, att enligt min uppfattning fullkomligt dugliga krafter finnas för verkets utförande.

Det är endast detta, jag velat säga.

Herr Centerwall: En ärad vän på stockholmsbänken har beskylt en och annan talare för att hafva farit upp i det blå. Jag medgifver, att det kan finnas tillfällen, då man känner sig litet varm om hjertat; och om sådana tillfällen inträffa, då man talar om landets utveckling och möjligheterna härför, så är det icke så underligt. Herr von Friesen, skarpsinnig och kunnig och mera sådant som han är, tyckes gå omkring såsom en modern politisk Herkules med klubban för att slå i hjäl allt, hvad han anser för lyriska hydror. Jag skall ej prestera någon sådan, utan från det blå, der jag m. fl. lära hafva vistats alltför länge, sänka mig ned till jorden och be att få lemna en enkel sifferuppgift till fullständigande af hvad herr Meyer redan upplyst: i Första Kammaren har röstetalet stält sig så, att för motionen afgifvits 72 röster, mot motionen 27. Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Pehrson i Törneryd: Det förefaller underligt, att man kan vara så ifrig för denna fråga vid detta tillfälle. Kammaren torde besinna, att det föreligger bra litet utredning, för att man skulle kunna på grund af motionärens förslag tillstyrka det ifrågavarande anslaget; och derest kammaren skulle bifalla motionen, får jag för min del säga, att det skulle blifva ett temligen enastående exempel. Vanligtvis förhåller det sig så, att dylika för-

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

slag icke gerna kunna räkna på framgång i Riksdagen — åtminstone icke första gången, de framläggas — när de komma från enskilda motionärer. Jag vill visst icke härmed hafva sagdt, att icke enskilda motionärer kunna framlägga goda förslag, som böra och kunna af Riksdagen accepteras. Men jag föreställer mig, att i det outredda skick, hvari den föreliggande frågan nu befinner sig, man kunde förvänta, att, om den är af så stor vigt, som här blifvit framhållet, regeringen skall taga saken om hand och framlägga ärendet i fullt utredt skick för Riksdagen. Har frågan så stor betydelse och vigt, som här från många håll betonats, kan jag för min del ej föreställa mig, att regeringen skall kunna blunda för saken. Hvad som då i värsta fall kan hända herrarne, som i dag så ifrigt arbeta för, att detta anslag nu skall beviljas, är ett uppskof på en kortare tid. Ett sådant uppskof synes mig ingen kunna hysa betänkligheter emot.

En talare fann för godt att åberopa magter, som med utrustade fartyg eröfra nya länder. Ja, här tror jag också är fråga om att med en utrustad magt, nemligen vältalighetens, eröfra visserligen icke ett nytt land, men en ny bok. Jag unnar dessa herrar väl denna bok, synnerligen om den vore af den stora vigt och betydelse för oss alla och hela vårt land, som här i dag påståtts. Men jag hemställer till dessa ärade talare, om de anse för mycket begärdt, att vi få t. ex. ett års anståndstid.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till statsutskottets förslag.

Herr von Friesen: Här har försäkrats, att krafter finnas inom den lärda verlden, som väl kunde åtaga sig detta arbete. Det är en sak, som jag för tillfället icke betviflar. Men man vet icke, om dessa krafter stå till disposition för ifrågavarande arbetes utförande; i synnerhet som man icke känner planen för detta arbete, kan man omöjligen säga, om någon finnes, som vill åtaga sig dess utförande. Motionären har sagt, att han tänkt sig, att ett embetsverk skall uppgöra planen för arbetet och att det vidare utförandet skall anförtros åt någon tjensteman. Vore det icke då rättast, att denna plan förelåge, innan man fattade beslut om saken, så att man visste, hvad den verkligen gälde. Men det kan hända, att, när man — såsom en talare sagt — verkligen anser sig böra vara i vissa stunder varm för fosterlandets bästa, man icke skall taga hänsyn till, huru penningarna användas, utan blott så ut penningar på en förhoppning, att någon frukt skall deraf uppstå, utgående från tanken på det förhållandet, att det är en oändlig mängd frön, som falla på jorden, men endast en obetydlig del deraf, som slutligen kommer att spira upp. Jag för min del är lika varm som någon för fosterlandets bästa; men jag har blifvit van att icke tro, att, blott en idé framkastas, den ovilkorligen skall kunna till fosterlandets bästa realiseras.

En ärad talare begärde ordet för att lemna upplysning om utgången i Första Kammaren. För denna upplysning äro vi

Ang. framställning om anslag för utgifvande af en statistisk handbok. (Forts.)

naturligtvis tacksamma. Men jag är öfvertygad om, att Andra Kammaren röstar för sig sjelf.

Herr K. G. Karlsson: Jag ber endast att få säga några ord med anledning af den näst siste ärade talarens yttrande, att, om detta arbete vore förtjent af att utgifvas, det vore tids nog, om nästa Riksdag beslutade derom. Men om man genomläser motionen, ser man, att motionären åtminstone fästat ett visst, icke så litet afseende vid att arbetet skulle kunna blifva tillgängligt till utställningen i Paris år 1900. Om vi nu icke fatta beslut om detta arbete förrän år 1899, kan det ej börja utgifvas förrän år 1900, således komma för sent. Det har visserligen sagts, att det icke är ovilkorligen nödvändigt för att resultatet skall ernås, att arbetet just då är färdigt; men för en hvar, som inser arbetets vigt och värde — och det borde ej vara så svårt — torde det äfven vara ganska lätt att förstå, att det lämpligaste tillfälle att sprida kunskapen om tillvaron af ett sådant arbete är en sådan utställning som den i Paris år 1900.

Eftersom jag fått ordet, skall jag be att gent emot den siste ärade talarens — nemligen i hans näst föregående anförande — upprepade gånger fälda yttrande: »Jag får lättare reda på det och det i det stora statistiska arbete, som förefinnes», svara, att det är väl icke allenast fråga om hvad »*jag*» får och hvad *vi* svenskar kunna få reda på, utan här är verkligen meningen att lägga an på utlandet, och utländingen torde ha rätt svårt att reda sig med det arbete, som den ärade talaren så varmt förordade. Huru svenska vi än äro, måste vi dock erkänna, att vårt språk är jemförelsevis litet kändt i utlandet.

Jag yrkar, herr talman, bifall till motionen.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemstält i 38:de punkten af förevarande utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets nämnda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen visade 104 ja och 82 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 39.

I denna punkt hemstälde utskottet, att en af herr *A. Norrman* i Andra Kammaren väckt motion, n:o 151, om anslag till svenska främlingsbyrån ej måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Norrman yttrade: Då tiden är så långt framskriden, att min motion kommer före i det olyckligaste ögonblick, som gerna kan tänkas, så lofvar jag vara så kort, att mitt anförande skall vara undangjordt på fem minuter, i fall jag kan påräkna, att åtminstone några af herrarne kunna ha så stort tålamod att stanna qvar.

Då det högt ärade statsutskottet alldeles enhälligt afstyrkt min lilla motion, kan det naturligtvis ej falla mig in att här yrka, att denna motion skall bifallas, så gerna jag än skulle önska, att ett sådant bifall kunde vinnas för sakens skull, utan jag vill endast säga några ord till mitt eget rättfärdigande.

Statsutskottet anför, såsom mig tyckes, tre skäl för sitt afstyrkande. Det heter: »Ehuru det må medgifvas, att ett allmännare intresse kan fordra, att billig undervisning i praktiskt syfte uti de lefvande språkens behandling meddelas, så anser dock utskottet, att tillräckliga tillfällen till sådan undervisning erbjuda sig utan att härför erfordras något åtgörande från statens sida.» Jag vill endast göra den lilla anmärkningen, att det dock måste vara mycket tvifvel underkastadt, huruvida en undervisning, som sträcker sig till så många språk, kan annorstädes erhållas än i främlingsbyrån.

För det andra vill jag framhålla, att jag anfört flere andra skäl för min motion än språkundervisningen, och att jag uti motiveringen till min motion framhållit, att denna endast är *en* sida af saken och att byrån är nyttig för staten och enskilde äfven i många andra afseenden.

Det tyckes mig derför, som om det högt ärade utskottet hade fäst sig något för mycket endast vid en sida af saken.

Utskottet har dock äfven i någon mån berört det öfriga, då det i betänkandet heter: »Under sådana förhållanden och då i öfrigt ej tillräckliga skäl synas vara anförda, hvarför staten i detta fall borde understödja ett företag, som måste anses vara af enskild natur, hemställer utskottet» o. s. v. Att företaget är af enskild natur, har jag tänkt mig skulle komma som ett inkast mot motionen, och jag har derför sökt att i sjelfva motionen besvara detsamma, i det jag framhållit, att äfven sådana företag, som äro af enskild natur, kunna i vissa fall få statsunderstöd.

Deremot skall jag erkänna, att, till följd af många andra göromål, klen helsa och den korta tid, jag hade på mig i början af riksdagen, jag icke kunnat frambringa en så tillräcklig moti-

vering, som jag önskat. Deri skall jag gifva utskottet fullkomligt rätt. Men jag får tillika tacka utskottet för att detsamma, trots motionens knapphändighet och den snäfva motivering, jag kunnat anföra såsom stöd, likväl behandlat min motion med välvilja. Äfvenså vill jag uttrycka min tacksamhet för att det högt ärade utskottet icke alldeles har afskurit all förhoppning härutinnan för framtiden, ty när utskottet säger, att tillräckliga skäl ej synas vara anförda och att utskottet derför hemställer om afslag, så tyckes det mig, som om det för framtiden skulle kunna finnas någon liten förhoppning att, om ett annat år en fullständigare, grundligare och klarare motivering kan åstadkommas, och flera skäl anföras, det då skulle vara, så att säga, möjligt att få motionen igenom. Detta tröstar mig icke så litet uti min ledsnad öfver att motionen nu kommer att afslås. För den trösten vill jag tacka statsutskottet och vill, då jag eger icke allenast en stor högaktning, utan jemväl beundran för de ärade ledamöterna i detta utskott, förklara, att jag nöjer mig med hvad utskottet hemstält och icke kommer att yrka på bifall till min motion.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

De af utskottet i slutet af utlåtandet lemnade *meddelanden* lades till handlingarna.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,4 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Stockholm 1898. **Kungl. Boktryckeriet**, P. A. Norstedt & Söner.